

संक्रान्तियात्प्रसूयेर्गतिर्निघ्नीस्वघट्टकता ॥ तन्नेनांशदिना योजयान्तर्धस्य घनास्करः ॥ ३२२ ॥ तनोरिष्टांशकात्पुर्वेनकांश
दशसंगुणाः ॥ रासाप्लव्हीमंशाच्छततनोवर्गसाधने ॥ ३२३ ॥ अर्काधग्नात्सायनाद्राग्यभुक्तेभर्गिर्निघ्नात्स्वादयान्स्वाग्निभ
क्तान् ॥ योग्यंभुक्तंवातेराहोदयाहोषय्याभक्तंस्वेष्टनोप्रोभवेयुः ॥ ३२४ ॥ चेधग्नाकोसायनावेकाशेनद्विष्टेष्टघ्नोदयः
स्वाग्निभक्तः ॥ स्वेष्टकालेत्तन्मन्यदार्काद्रात्रिः शेषोक्तिसप्तद्वान्निशायाम् ॥ ३२५ ॥ ॥

ततः स्वग्निरभोजनं धूमिश्च कालः सूर्योदयान्तरात् ॥ नत्रयदा कान्तं संपन्नं ग्रादेकादिस्थितं तन्मूलं स्यात्तदा पृथक्कात्तागतः सूर्योदयात्प्राक्कालिन्नेशो भवेत् ॥ अथ मर्त्यं ॥
आगतं इष्टकालं धूम्यं प्रयागे प्राग्निर्होतृसूर्योदयादंतरमेतावन्निश्च कालः ॥ अथ वारान्निपातान्पात्यः प्राग्निर्होतृसूर्यास्तानन्तरमेतावन्निश्च कालः ॥ अथ एतन्निशेव उच्यते ॥
निशाया मर्कतस्य द्वादशैव कमुनीत्यागुक्तं प्रकारेणोक्तकालः साध्यः सूर्यास्तानन्तरं भवेत् ॥ एवमानीति इष्टकाले अंशसूत्रेः पञ्चपलानि योज्यानि संप्रदायः ॥ तत्सं-
मये परस्परदर्शनं कार्यमिह ॥ ॥ कश्चप ॥ अंशेयविशरणं संपन्नं सुतूनेकारयेत्सादृशं ॥ सुतूनेसाधनघटिकायां त्रेण साधः ॥ तत्र घटिस्थापयेत् ॥ ॥ तत्र द्वादश-
मुपात्रे जले पूर्य गन्धपुष्पैरलंकृतं ॥ तद्दत्तस्थे रत्नपुत्रे भूतिभवा ववाप्यते ॥ मंडलाद्वेदयं विधाय जलपात्रे निविक्षिपेत् ॥ ॥ तत्र मंत्रं ॥ यंत्राणां मुरत्यं वतं मिति वा-
चापुस्तकेन ॥ दंपत्योरायुसंयुतं पुत्रं न हनवे ॥ जलसंयंत्रं कर्मनस्मादिह सिद्धिपदं भवेदिति ॥ अथ वा साधयेत्काहं द्वादशंगुलं संकुतं ॥ संकुता घटिका स्थापनं म-
र्त्यं ॥

मु-टी-
६६

अथ विवाहसौभकार्ये भवशुक्लवर्णनविस्मरणार्थं शास्त्रविकीर्णनयेराह ॥ उत्पानादिनिनि ॥ उत्पानादिन दोषानुदाहे विवाहे यज्ञोपवीतादौ भवकर्मसुचयजेदितितरीय
श्रोत्रेनात्र ॥ उत्पानादिदिव्यभौमात्रिहान्तरायातमो वैधिसप्रवर्जान् दिवसान् पातमृतापति ॥ कात्तिसाम्यमिनिवायत् ॥ दधनिथयश्वासासगता घृतेगद्व्या
दिनोक्तः ॥ एते सह उत्पानोत्पन्ने दिव्यार्थः ॥ तथा उत्पानोत्पन्निपातादियोगान् वडेयो ज्ञानसा च दुर्गुरु कानामस्तपयनमस्त ॥ तिथ्याः क्षयद्वितीतिथिद्विव ॥ गण
त्रं तिथिनक्षत्रं तन्नामं विविधं ॥ विविधं ॥ सत्रमदिनं सत्रमकाला उभयतो वज्रद्विकाः ॥ अयने विषुववपूर्वापरिदिनसो हने संक्रांतिदिनं ज्ञेयं ॥ नक्षत्राणां तनुर्लक्ष
अंशोत्पन्नगते विहितनवांशः ॥ तोपातलोत्पन्नोत्पानयोरस्तं ॥ तमेनास्त्रं ताननयाशस्वाम्यस्तं च ॥ तथा तन्वशो द्वाविधं तन्वशान्वाशोश्च दानं ममपस्थानगत
॥ तथा पापग्रहवर्गान् ॥ ३२६ ॥ ॥ सेदुर्गुरेति ॥ सेदुर्गुरखगोदयांशं दुर्गुरसहितं तन्वशान्वाशं च ॥ नूरग्रहसहितं तन्वशान्वाशं च ॥ उदयास्ताश्रुद्विवं दायुधान् ॥
उदयाश्रुद्विमस्तश्रुद्विवं तथा जेयमश्रुममिप्यामुक्ता ॥ अंशयुधं हर्षणं धृति साधेत्पादिनोक्तं ॥ स्वार्जलेवाद्यातगरे उत्पानादिनोक्तं ॥ दशयोगः सूर्यचंद्रसंयुते भवशेषे
दिनोक्तं ॥ योगे ग्रहयुतिस्तसहितं ॥ जामित्रतन्वयधेजामित्रे च दजामित्रे च ॥ तन्वाच्च दान्यदननेवनेत्यादिनोक्तं ॥ सप्तमं दाराहूरीद्विसिता इत्यादिनोक्तं ॥ अथाप्यशरा

उत्पानान्सहपातदधतिथिभिर्दुष्टाश्च योगांस्तथा च रोज्जो ज्ञानसामपास्तमयनं तिथ्याः क्षयद्वितीया ॥ गणत्रं वसविद्विस्सं
क्रमदिनं तन्वशपास्तं तथा तन्वशो द्वाविधं तन्वपाष्टरिपुगान् पापस्य वर्गं तथा ॥ ३२६ ॥ सेदुर्गुरखगोदयंशमुदयास्ताश्रुद्विवं दायुधान्
युधान् स्वार्जरं दशयोगयोगसहितं जामित्रध्वनावाधम् ॥ वारोपाग्रहपापकर्त्तृतिथितिथ्यक्षयोगोत्पितुं दुष्टयोगप्रपाद्व्या
मयुक्तिकाप्रानवारदोषानपि ॥ ३२७ ॥ कुराक्रान्तविमुक्तं भंग्रहणं यत्कुरां तन्वाभने धोत्पानतन्ववहेतुहन्तं संध्योतिने नैतथा
नक्षत्रग्रहभित्रयुद्धगतने सध्वनिमानसं जेदुहाहे भुक्कर्मसुग्रहकृताश्च न स्यदोषानपि ॥ ३२८ ॥

कासप्रसतोक्तं ॥ वारोपंचकं ॥ उपग्रहः प्रसिद्धपापकर्त्तृसिमाहारं दैवतचनं ॥ तिथ्यक्षवारे स्थितं दुष्टयोगं ॥ तिथिनक्षत्रवारेः कृते तिथित्पुत्रकंदुष्टयोगं ॥ यथा तिथिनक्षत्रे तथैव
मादिमेत्यादि ॥ तिथिवारे दुष्टसूर्यशयश्चेत्यादि ॥ नक्षत्रवारे दुष्टयाव्याप्यमिप्यादि ॥ तिथिनक्षत्रवारे दुष्टहस्तोक्तं पंचमेतिथ्यावित्यादि ॥ दुष्टयोगं अद्वयामुक्ति काप्रानवारदोषानपि
आदिशब्देन मुहूर्तदिवं ॥ ३२७ ॥ ॥ कुरेति ॥ ॥ कुराक्रान्तविमुक्तं कुराग्रहणं यत्कुरां तन्वाभने धोत्पानतन्ववहेतुहन्तं संध्योतिने नैतथा
मासि विधात्वा दिव्यभौमात्रिहान्तरायातमो वैधिसप्रवर्जान् दिवसान् पातमृतापति ॥ कात्तिसाम्यमिनिवायत् ॥ दधनिथयश्वासासगता घृतेगद्व्या
दिनोक्तः ॥ एते सह उत्पानोत्पन्ने दिव्यार्थः ॥ तथा उत्पानोत्पन्निपातादियोगान् वडेयो ज्ञानसा च दुर्गुरु कानामस्तपयनमस्त ॥ तिथ्याः क्षयद्वितीतिथिद्विव ॥ गण
त्रं तिथिनक्षत्रं तन्नामं विविधं ॥ विविधं ॥ सत्रमदिनं सत्रमकाला उभयतो वज्रद्विकाः ॥ अयने विषुववपूर्वापरिदिनसो हने संक्रांतिदिनं ज्ञेयं ॥ नक्षत्राणां तनुर्लक्ष
अंशोत्पन्नगते विहितनवांशः ॥ तोपातलोत्पन्नोत्पानयोरस्तं ॥ तमेनास्त्रं ताननयाशस्वाम्यस्तं च ॥ तथा तन्वशो द्वाविधं तन्वशान्वाशोश्च दानं ममपस्थानगत
॥ तथा पापग्रहवर्गान् ॥ ३२६ ॥ ॥ सेदुर्गुरेति ॥ सेदुर्गुरखगोदयांशं दुर्गुरसहितं तन्वशान्वाशं च ॥ नूरग्रहसहितं तन्वशान्वाशं च ॥ उदयास्ताश्रुद्विवं दायुधान् ॥
उदयाश्रुद्विमस्तश्रुद्विवं तथा जेयमश्रुममिप्यामुक्ता ॥ अंशयुधं हर्षणं धृति साधेत्पादिनोक्तं ॥ स्वार्जलेवाद्यातगरे उत्पानादिनोक्तं ॥ दशयोगः सूर्यचंद्रसंयुते भवशेषे
दिनोक्तं ॥ योगे ग्रहयुतिस्तसहितं ॥ जामित्रतन्वयधेजामित्रे च दजामित्रे च ॥ तन्वाच्च दान्यदननेवनेत्यादिनोक्तं ॥ सप्तमं दाराहूरीद्विसिता इत्यादिनोक्तं ॥ अथाप्यशरा

॥ ३२८ ॥

राम
६६

मु. टी.
६७

अथ हिरण्यगमनमुक्तम् ॥ तत्र यद्यप्रवेशानन्तरं पराहन्वपि नृगृहं प्राप्ताया वहाः पुनर्भर्तृगृहे प्रवेशो हिरण्यगमनश्च वाच्यः सुहृन्ने प्रपञ्चनामरुहं हसाह ॥
 नरेति ॥ अथानेन नृगृहं कृत्वा दनक्षेत्रेषु आजहाय विषमवर्षप्रथमतो यादिवर्षे तथा ॥ घटादिमेषु गङ्गेनेष्टिमे वराशेरविरक्ति ॥ तथा वरस्य विजे शुद्धियोगत
 ॥ ३३१ ॥ अथ नृगृहोर्मिधुनमीनकन्यानुला वृषाणामन्यते नृगेन भुभुतदस्य नित्यं पुत्रं वराशिराप्रतिष्ठापितं सुपोमं मृदनिप्रसिद्धानि स्तेषु हिरण्यगमने चरन् ॥
 कुर्वीत ॥ अत्र सामान्यतः गुरुशुक्रास्तादिविचारः पूर्वोक्तैरुक्तैः ॥ ३३२ ॥ अथ संमुखशुक्रदोषप्रहर्षिणाह ॥ दित्येज्योति ॥ दित्येज्यः शुक्रः गत्र्यादिगमि
 मुखांनुदक्षिणभागे कस्थितः स्यात्तदा भिषग्वर्तकः ॥ गर्भिणीगर्भवती नवोदान्ननपरिणीता नगरेऽस्य ॥ यदि प्रसिद्धिः शुक्रगच्छेत्तदा किंस्यादित्याहावलेति ॥ वेदाहोप
 हतितनराविषयने प्रियते ॥ नवोद्विजति नरावस्थायत्पुसंभावना रहिता स्यात् ॥ गर्भिणी चेद्वेजे नृदा अगर्भागमस्याववनी स्यात् ॥ यदि शुक्रः पूर्वस्यामुदितस्तदा पूर्वा
 गंतुः संमुखः ॥ उत्तरांनुदक्षिणः ॥ पश्चिमांनुदक्षिणः ॥ पूर्वोदक्षिणः ॥ उत्तरांनुदक्षिणः ॥ तदा पश्चिमदक्षिणे दिशो नगच्छेत् ॥ यदि पश्चिमाया मुदितः शुक्रः तदा पश्चिमांनुदक्षिणः संमुखः
 ॥ दक्षिणांनुदक्षिणः ॥ पूर्वोदक्षिणः ॥ उत्तरांनुदक्षिणः ॥ तदा पश्चिमदक्षिणे दिशो नगच्छेत् ॥ केशिदीपोत्सवप्रतिपादिनक्षत्रादिनयमं वने वधप्रवेशं वाच्छेत् ॥
 ३३३ ॥ असंगते गुरोः शुक्रे सिंहव्याहृतस्य तो ॥ दिपोत्सववत्तने वकं न्यायनृगृहं विशोदिति ॥ ३३३ ॥ अथ पुनश्च शुक्रापूर्वादेमं जुभाषणम् ॥ नगरेति ॥ नगाप्र
 चोदयो जहायने घटादिमेषु गौरवीज्यशुद्धियोगतः भुभुगृहस्य वासरे ॥ नृगृहमीनकन्याकेन नृगृहविजग्नके हिरण्यगमनं पुत्रवेचरे
 सुयेमदुदित ॥ ३३२ ॥ दित्येज्योत्सभिमुखदक्षिणो यदित्याह ॥ युर्नहि शुभगर्भिणी नवाहा ॥ चालश्चेद्विजति विषयने नवाहा सद्यः ॥
 वति च गभिणीत्वगर्भा ॥ ३३३ ॥ नगरप्रवेशविषयाप्युपद्रवकारणी इने विवृधतीर्थयात्रयोः ॥ नृपपीडने नववधप्रवेशने प्रतिभार्गवोभ
 वति शेषकृत्रहि ॥ ३३४ ॥ पित्रे गृहे चेत्तु वपुष्यसंभवः स्त्रीणां नरोवः प्रतिशुक्रसंभवः ॥ भवगिरावत्सुविशेषकशपणा स्त्रीणां भद्रजमि
 विदेशादिशराहनग्रायसस्योपद्रवे ॥ अथ एजकृते पद्रवे दुर्मिक्षाप्रपद्रवे सति गंतवदिशि प्रतिशुक्रदोषो नस्ति ॥ करपीडने विवाहोद्देशे नयात्रायां सत्यां विवृधारे वस्ति
 यात्रायथानगरेके ॥ देवयानातीर्थयात्रायागादि कान्याः ॥ नृपपीडने राजः सकाशानपीडयति ॥ दिशो दित्याह ॥ नववधनृननपरिणीतवधस्तस्याः प्रवेशप्रतिभा
 गति ॥ संमुखशुक्रदोषकृत्रहि नवति ॥ स्वभवनप्राप्रवेशे देशानां विप्रमनथाहाह ॥ नृनववधगमने प्रतिशुक्रविचारणानस्ति ॥ एकस्यामेवैवापि दुर्मिक्षाप्रविप्रवे ॥ वि
 वाहे तीर्थयात्रायां प्रतिशुक्रनृह्यतीति ॥ वादरायणोक्तैः ॥ ३३४ ॥ अथ प्रोक्तस्त्रीणां हिरण्यगमने तथा गोत्रपरत्वेन वप्रतिशुक्रापूर्वादात्तरमिद्रवजुयाह ॥ पित्रे इति ॥
 पित्रेदिपित्रेवेत्तपितृगृहे कुत्रोक्तनोयुष्यमनुस्तसंभवः स्यात्तदा स्त्रीणां प्रतिशुक्रसंभवो दोषो नास्ति ॥ भर्तृसूर्यादिशुद्धादित्यदोषो नास्तीत्यपि ज्ञेयं ॥ चंद्रशुभ
 पित्रीगारे कुचपुत्रमयोः संभवाय दिव्यात्तपसु शुद्धिर्भवति ॥ संमुखोदक्षिणशुक्रः ॥ शक्ते सनेगृहावति तीर्थो वदुता एव शुद्धास्त्रीणां यात्राभवति सपत्न्यासेतुत्वापि
 सप्त ॥ भुभुगृहं भगिरावत्सवसिद्धकशपास्त्रीणां कुलेयं शराहाजमुनेः कुले कर्प्यः ॥ एतदंशे तन्नामं प्रतिशुक्रसंभवो दोषो नास्ति ॥ कशपेषु वसिद्धे शुभवत्यां गारसेषु च
 भारका जेषु वा तेषु प्रतिशुक्रं न दुष्यतीति ॥ महेश्वरः ॥ तीर्थानां गमने नर्थे कनगरे ग्रामे पिसोमतिथेति ॥ ३३५ ॥ इति श्रीदेवज्ञानत्रयुतदेवज्ञानविरचितायां
 कृतमुहूर्तचिन्तामणिटीकायां प्रमीताधरायां हिरण्यगमनप्रकरणम् ॥ ८ ॥ ॥ शुभम् ॥

राम
६७

अथाग्राधानप्रकरणं ॥ ॥ यत्रनुकालनियमेनाधानादिविहितं न तत्रनुमूर्तविचारः ॥ यत्रनुकालनियमानावस्तदापुर्नो विचार्ये एवेत्याधानपुर्नवसतीति चे
 त्नाह ॥ स्यादिति ॥ ॥ उत्तरगेउत्तरायरागनेसूर्यसति ॥ मिश्रकृतिकाविशारवो ॥ धूवाणिरेहिणुनात्रयं ॥ अंतरेवती ॥ शशीमृगः ॥ शक्रोज्ज्वलः ॥ सुरेज्यधिपेपुष्यः ॥
 एषुनक्षत्रेषु अग्निहोत्रविधिः स्यात् ॥ रिकसु ४।६।१४ ॥ नोकार्यं ॥ शशीमृगः ॥ चंद्रमंगलगुरुशुक्रपुनीचगतेषु तथाग्रहात्तैर्विज्ञेतेषु तथाशुभगृहस्थ
 तेषु अग्राधानं नोकार्यम् ॥ ३३६ ॥ ॥ अथलग्नशुद्धिवसत्रतिलकेनाह ॥ नोवर्त्तते ॥ ॥ कर्त्तव्यं कुरु नानां नक्षत्रांशुमेवो अग्राधानं नोकार्यं ॥ तथात्र
 चंद्रनेलाग्नस्थितिसितिकार्यं ॥ चंद्रस्योपलक्षणात्वाधुनकपिलमेनोकार्यं ॥ यत्सेवधानसमस्थितदेवाभगुनन्दने ॥ उपैतितस्य ज्ञानेति निर्वर्त्तमानं
 तं ज्ञेयं रितिकरणैः ॥ रविशुद्धिर्ज्ञेयं ॥ सूर्यचंद्रगुरुशुक्रपुनीचकोणो ॥ केतुर्धनुश्चित्रभवगेषु च न वेत्तुकादेशेन स्थानस्थितेषु सत्सु ॥ पौर्वधुशुक्रश
 निराहुकेतुभिस्त्रिंशत्तानवद्विंशतिस्तृतीयैकारदशषष्टदशमस्थानस्थितैः संप्रदाधानं स्यात् ॥ निधनं न ॥ अक्षमस्थानसुद्धेत्तमनअक्षमस्थानेशुभग्रह

स्यादग्निहोत्रविधिरुत्तरगेदिने शोभिश्चंद्रांत्यशशिशक्रसुरेज्यधिपे ॥ रिकसु नोशशिशुजज्यभूगौननीचेना
 संगतेन किञ्चित्तेन च शत्रुगेहे ॥ ३३६ ॥ नो कर्त्तव्यं नक्षत्रेषु न नवांशतमेनोपैतनो रविशशीज्यवर्त्तनेत्रिकोणो ॥ के
 तुर्धनुश्चित्रभवगेषु च पौर्वधुस्थितैर्निधनशुद्धियुते च तमे ॥ ३३७ ॥ चापे जीवेन नुस्थेतामेव नो मेवरेपुन
 ॥ यद्वायेवैरवौवास्याशुताग्निर्यजतिध्रुवं ॥ ३३८ ॥ ॥

पापग्रहेपितशुभः ॥ अथवा निधनशुद्धियुत इति ॥ निधनमक्षमंतमेकस्मान् इति आधानार्त्तु जन्मराशिलग्नान्नामक्षमं ज्ञातीमत्तर्थः ॥ तस्य शुद्धिरहितं न द्वावर्त्त
 यावत् ॥ तेन युते तमे इति ॥ अत्र चारवा नद्वयेपि प्रमाणसंज्ञावात्तद्वयमपि युक्तं ॥ तत्र निधनशुद्धिर्निधनद्वितीयां युते तातद्वत्तर्थः ॥ ३३७ ॥ अथाग्राधान
 कर्त्तुं तद्धानसमवशाप्रोगकर्त्तव्ययोगाननुबुभाह ॥ ॥ चापे इति ॥ जीवेगुरौ चापस्थे धनुस्थे तान्मोक्षति आधानतानेधनुराख्यगुर्वधिदिते स नीत्यर्थः ॥
 अयमेकयोगः वा अथवा ॥ नो मे मेव तन्नीधने सति ॥ अयं द्वितीयो योगः ॥ अथवा आधानतानादशमस्थे समस्थे वा नो मे सतियोग द्वयमेतत् ॥ अ
 थवा द्वे चंद्रवद्वत्तृतीयैकारदशतृतीयस्थाने सतियोगत्रयमेतत् ॥ एवं विधेत्तन्मया ज्ञाताग्निरित्यहोत्रकर्त्ता भूय निश्चयेन यजति ज्योतिषोपदि
 यागं करोतीत्यर्थः ॥ ३३८ ॥ ॥ इति श्रीदेवज्ञाननेसुनदेवज्ञानमकरिजितायां खड्गमुहूर्तविशामलिटीकायां प्रदीताक्षरयामग्राधानप्रकरणं ॥ ॥

७०८
६८

अथ राजाभिषेकप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्रैकस्मिन्दिने विदुः वज्रपाह ॥ राजेति ॥ ॥ ३३ ॥ अथ योगने सूर्यसति ॥ तथा गुर्विदुः भुक्तेरुदितैः सति ॥ तथा नौमार्कौ प्रसिद्धौ ॥ तत्र
जिज्ञो जमत्तमेशः ॥ ॥ ३३ ॥ अथ योगने सूर्यसति ॥ तथा गुर्विदुः भुक्तेरुदितैः सति ॥ तथा नौमार्कौ प्रसिद्धौ ॥ तत्र
नेत्रमासः मकरः ॥ ४१२ ॥ १४४ अथ योगने सूर्यसति ॥ तथा गुर्विदुः भुक्तेरुदितैः सति ॥ तथा नौमार्कौ प्रसिद्धौ ॥ तत्र
मस्यसेनायक्तिज्ञान ॥ गोविप्रराज्यपितृकर्मचतुःपदेराज्यभिषेकोक्तः ॥ सोमावास्यायां भवति वेति ॥ ३३२ ॥ ॥ अथभिषेकेनक्षत्रास्तान्शुद्धिचेदुत
प्राप्याह ॥ ॥ ३३ ॥ शाकं ज्येष्ठाश्रवश्च वराः क्षिप्रं सप्तमिनी पुष्यहस्ताः ॥ मङ्गलवित्रा मृगशिरा मूलाः ॥ ध्रुवातिरोहिण्यजरायं ॥ एतेनक्षत्राजभि
षेकः शुभः ॥ अत्र चित्राग्रहणं ॥ मेघाश्रवक्षिप्रमृदुवेसो मृगशिरा ॥ इति धावरिक्तं इति महेश्वरवचनात् ॥ अन्यग्रंथे तदभावात् ॥ शीघ्रदियमि
युनक्त्यातुलाष्टमि कुंभारवा ॥ एषभिषेकस्तनेषु ॥ अथवा उपनयेच्च जन्मलग्नात् ॥ स्वजन्मराशौ विचये त्रिषंडे कादशमाना मन्थते मेलाभसति
शुभे शुभग्रहे तनो तन्मते सति अभिषेकः शुभः ॥ ॥ कश्यपः ॥ जन्मराशौ च यत्तन्मते शीघ्रं द्योस्थिते शुभग्रहे सति युते न युते विस्थिते परेति ॥ पाप
राजाभिषेकः शुभः ३३ रायने गार्ग्ये विदुः भुक्तेरुदितैः सति ॥ नौमार्क लगेन शदश जन्मपेने चित्राक्षरनिशामतिमुच्ये ॥ ३३२ ॥
शाकश्रवः क्षिप्रमृदुवेसो मृगशिरा ॥ द्योस्थिते चोपनये शुभे तनो ॥ पापे स्थिते पापग्रहे मृतिमरणां स्यात् ॥ शुभग्रहे वेदे त्रिकोणाय धनं त्रिसं
स्थे ॥ ३४० ॥ पापे स्थिते रूक्षे न धने मृतिः सुते सुतानि र्थव्ययोगे दीदता ॥ स्यात्तत्तत्सो भक्ष्यते पुनः पुनः ॥ सर्वशुभं केडगते शुभ
ग्रहे ॥ ३४५ ॥ गृहस्थेन कोणे कुजे रो सितः खसराजासदामोक्षे राजलक्ष्म्या ॥ तृतीयाय गोसो गिरि सख्यारिव वंधार्गहृद्ये रीतिस्थिराया अपसरा
ग्रहेः तृतीयवर्षे कादशस्थानस्थिते ॥ शुभग्रहे प्रथमचतुर्थसप्तदशमनवमपंचमैकादशद्वितीयतृतीयस्थानस्थिते राजाभिषेकः शुभः ॥ ३४० ॥ ॥ अथ विशेषं स्यात्तदा
मिदं वज्रपाह ॥ ॥ पापे स्थिति ॥ तनो लक्ष्मिस्थिते पापग्रहे दुर्करो गः स्यात् राजेति शेषः ॥ मिथनेषु मेपापग्रहे मृतिमरणां स्यात् ॥ सुतपश्चमे पापग्रहे मृतिमरणां स्यात्
सुतपश्चमे पापग्रहे सुतानि पुत्रपीडा स्यात् ॥ अथ व्ययोगे द्वितीयद्वादशगे पापे दीदता ॥ खेदशमपापग्रहे रत्नसो निरोगो गः स्यात् ॥ पुनः पुनः ॥ सप्तमचतुर्थस्थान
स्थे पापग्रहे ब्रह्मपदो भूयैश्चर्यः स्यात् ॥ अथापवादमाह ॥ सर्वशुभमिति ॥ केडगते सर्वप्राणं दुर्दृष्टं शुभरायकं स्यात् ॥ ३४५ ॥ ॥ अथ विशेषं भुजंगप्रयातेन
ह ॥ ॥ ॥ लक्ष्मिस्थिते अथवा केतो नवपंचमे गुरु स्यात् ॥ कुजे नौमारे शत्रुग्रहे वरस्य ॥ सितः शुभः खेदशमगः स्यात् ॥ एतादृशेभिषेके योगे यो राजाभि
षिच्यते स सदा सर्वकालं राज्यं लक्ष्म्यमोदने ॥ अथापरायोगः ॥ सौरि सूर्यो तृतीय ॥ यगो स्यात्तां यथासंख्यं शनिस्तृतीयो रविरेकादशो वंधाः खेदशमे
धो वतुर्थो वधे दुःस्थाने देवविधे योगे भिषिक्तस्य धरित्री पृथ्वीस्थिरा सदा हस्तगता स्यात् ॥ ३४५ ॥ ॥ इति श्री देवज्ञानविद्विनिर्देशी रामविनिर्देशीयां सप्तममुद्रां विनाय
सादीकायां प्रमीता क्षरावा राजाभिषेकप्रकरणम् ॥ १० ॥ ॥

॥ ३४५ ॥

राम
६८

अथवात्राप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्र किंचित्कार्यमुद्दिश्य देशान्तरं गमनं यात्रेति ॥ सा हि धा ॥ परं विजेयं जयार्थं गंतुं यात्रा तु समरं विजयाख्या ॥ निधिलापर
यात्रा च सामान्या भवेत् किंचिद्वा ॥ कथितं विधिं वार्षं धुमिमं नूतनं दाता भवेत् सुखमाप्नुयात् ॥ समराह्वारयात्रा योगावित्तं न क्षितीत्ययोगे स्थितिः ॥ तत्र यात्रा वि
कारिणः प्रहर्षिता ह ॥ यात्रेति ॥ पूर्वदिने द्वायाघटिकादिनां ज्ञानं जन्मसंख्यातं कालीनं लग्नं कुरुते कास्थं शुभं शुभं गुरुं स्वतः शुभं फलं दत्तं
नयेषां नृपाणां यात्रायां दिवसं दातव्यं यात्रादिनं देयमित्यर्थः ॥ ॥ यदा वराहः ॥ विहितं होराशो स्थानं दिवसं गृहाणां च ॥ आयुषि च परिज्ञाते शुभं शुभं
नैवातुरो ह वाच्यमिति ॥ ननु यस्य जन्मकालो न ज्ञातस्तस्य कथं यात्रास्यादित्यत आह ॥ अत्रुद्भूतं ज्ञानं जन्मसंख्यातं कालं येषां तेषां अपि प्रश्नादिः पृच्छेय
शुभं दिने शुभं शुभं किञ्चित् सन्निवृत्तं यात्रादि वसं प्रदद्यात् ॥ कीदृशः प्रश्नादिः उद्योतनं निमित्तं शत्रुना दैत्येन ददीमि मूलभूतानि निनिदाकारणानि य
थाते ॥ प्रश्नादिनिमित्तं प्रेक्षेयं मपि फलं दयेति वारं दत्ते ॥ ३४३ ॥ ॥ अथ प्रश्नादेव फलं दत्तं विना विना नैवाह ॥ जननेति ॥ ॥ अत्र यत्रापि जन्म
जन्म जन्म शिवा नैवर्तते तर्थापि ज्ञातं कालं शुभं फलं दद्यात् ॥ नवगमादशातं जन्म जन्मेयं ॥ अत्र एव विना जन्मनामभावे वादिदृष्टेति प्रश्नं वक्ष्यति ॥ जन
यात्रायां पूर्वदिने जन्मनां नृपाणां दातव्यं दिवसं युद्धजन्मनां च ॥ प्रश्नादिहृदयनिमित्तं मूलभूतैर्विज्ञाते ह शुभं शुभं भवेषु
प्रदद्यात् ॥ ३४३ ॥ जननं शिवा नैवर्तते यदि लग्नं गतं दीधियो यदि वा न त एव वा ॥ त्रिपुरवायुगुरुसदिवोदयो विजय एव भवेत्
सुधापते ॥ ३४४ ॥ ॥ पुज्यमानं भवमथाधिपोतयोस्तन एव वा पचयसंभवेत् भवेत् ॥ हिवेकं पुनेथ शुभं वर्गकस्तनो यदि मस्तके द
नं जन्म तस्य वं धिनी राशि लग्ने यदि प्रश्नं गते स्यात् ॥ जन्म राशिर्जन्म लग्नं वा यदि प्रश्नं गतं स्यात् तदा वसुधापतेः राज्ञो विजय एव वा अथ वा न त एव ताभ्यां मेव
जन्म लग्नं जन्म राशिं वा मेव त्रिपुरवायुगुरुं नृपाणां दातव्यं दीधियो यदि वा न त एव वा ॥ त्रिपुरवायुगुरुसदिवोदयो विजय एव भवेत् ॥ अथ वा न त एव ताभ्यां मेव
नैवाह ॥ ॥ ॥ रविः शिवो जन्म लग्नं भवमथाधिपोतयोस्तन एव वा पचयसंभवेत् भवेत् ॥ हिवेकं पुनेथ शुभं वर्गकस्तनो यदि मस्तके द
राशो रविः स्वमिहो प्रश्नं गतं स्यात् ॥ जन्म राशिर्जन्म लग्नं वा यदि प्रश्नं गतं स्यात् तदा वसुधापतेः राज्ञो विजय एव वा अथ वा न त एव ताभ्यां मेव
पुनः प्रश्नं गतं स्यात् ॥ हिवेकं पुनेथ शुभं वर्गकस्तनो यदि मस्तके द
काद्याः ॥ शीर्षे दियाराशयः प्रश्नं गतं स्यात् ॥ जन्म राशिर्जन्म लग्नं वा यदि प्रश्नं गतं स्यात् तदा वसुधापतेः राज्ञो विजय एव वा अथ वा न त एव ताभ्यां मेव
रावीक्ष्म लग्ने पियासाः ॥ विनिहतं परिपक्षं विदुः शत्रो रिदं वो हिवेकं पुनेथ शुभं वर्गकस्तनो यदि मस्तके द

अथ यथा वा काश भुजंग प्रयतिनाह ॥ धनु रिति ॥ धनु र्मेघसिंहस्थिते रवौ यात्रा प्रशस्तः ॥ रविशोभने राशि मध्ये गेहं करुं न मिथुन वंश्या वृषभ
लागते रवौ यात्रा मध्यमा स्यात् ॥ कर्कमीना तिसंस्थे रवौ अति दीर्घा वहुकाल साध्या न पक्षेत्यर्थः ॥ ॥ वराहः ॥ यात्रा जसिंह जगोपगने च शस्त्रा मध्याशने अथ वधौ
शानसां गृहेषु ॥ भानौ कुलीर वृषभ द्विके गति दीर्घा शस्त्रा देव तमने धनि पृष्ठगो र्के जि ॥ देव तमने अश्वभि मार्गे सूर्यः पृष्ठगतः शस्तः ॥ पृष्ठगतं च नु वसंतरा जात
धूमन वरे नितिके चित् ॥ यथा दध्यादि गोश्री कृति नादि गोश्री ज्वति दिगे द्वाधमा विना वा न लो दिक् प्रभाते ॥ इत्येवमेव प्रकाराद्वेत्ते कं दिशो को ल विना क्रमेण
दध्यादि न नाय मुक्ता विवस्वदा प्रा भवति प्रदिशा ॥ सा धमिता या स विता पुया नाशे वा दिशा ता स्वतु पंचशां ता इति ॥ अनेन धूमना प्रकारेण यस्मिं प्रहरे धूमना संभवः
सा दिक् सूर्य स मुखा चोत्ते ॥ तस्य पंचमी दिक् सूर्य पृष्ठगते सुच्यते इत्याह ॥ वज्रजस्तु दादरा इति चक्र प्रमाण वंश न यस्यां रदे च पर्वः स्थितः तां पृष्ठजः कृत्वा याया
दित्यर्थः ॥ यथा लग्नस्थे के पश्चिमादि शी गे के नु र्यद शिरां स्य प्रम पूर्व दिशे मे उ त्तरा मत्यर्थः ॥ यथा ह देवतः ॥ तग्नस्थे वरुणा शां हि कु स्ये दक्षिणां रवौ यात्रा ना
संप्रमगे पूर्वांशं भिपुरा स स्थिते सौम्या मिति ॥ एवं विदिक्ष्वपि ज्ञेयं ॥ यथा द्वितीय तृतीय स्थिते के नै अती ॥ पंचम षष्ठा नैयी ॥ अष्टम नवमे रेशनी ॥ एका
दश दश के वा यवां गे दिशे ॥ अथ नारा निषेध माह ॥ जनु रिति ॥ स्वजन नक्षत्रादि नक्षत्रं यत्तां स्वां स्थाने स्मिन्न व भक्ते अवशिष्टाः प्रथम सप्तम पंचम न
दश दश के वा यवां गे दिशे ॥ अथ नारा निषेध माह ॥ जनु रिति ॥ स्वजन नक्षत्रादि नक्षत्रं यत्तां स्वां स्थाने स्मिन्न व भक्ते अवशिष्टाः प्रथम सप्तम पंचम न
तीया रखा स्तार श्वेत्सु सदाने का निषिद्धाः ॥ ३५० ॥ ॥ अथ भुजंग प्रयति निति ध्यादि भुद्रि माह ॥ ॥ नव रिति ॥ सिता प्रातिथिः शुक्र पक्ष प्रतिप ॥

धनु र्मेघसिंहेषु यात्रा प्रशस्तः ॥ रविशोभने राशि मध्ये गेहं करुं न मिथुन वंश्या वृषभ
नक्षत्रे न वदादशी नाष्टमी नो सिता प्रातिथिः पूर्णा मा मानि रक्ता ह्या दित्यमित्रे जुजी वां त्यहस्त श्रवो वा सवैरे कयात्रा प्रशस्तः ॥
त ॥ आसु निधि पुया त्रान शस्त्रे न्यर्थः ॥ ॥ नारदः ॥ अष्टमी द्वाशी रक्ता वश्य मा वर्जिता सुच ॥ यात्रा शुक्र प्रतिपदि न धन ॥ निधना यवेति ॥ ह्यो मिनी नि आदित्यं पुन
धसुः मित्रो नुराधा इ दुर्मग शिराः जीव पुष्यः अंतरे वती हस्त पुष्य धनिष्ठा ॥ रभि न च भिर्नक्षत्रे यात्रा प्रशस्ते नमा ॥ मध्यानि धिद्रा नि व सिद्ध आह ॥ ति श्रोत्रे
रावा रणने मे ते उ पूर्व त्रय वृक्ष भव दशेव ॥ मध्यादिने कर्म ति स्त्वन ले शदि देव मित्र हि मघा नैका नीति ॥ ति श्रोत्रा इत्यादि संधिः ॥ ननु व सिद्धे न वारा उक्ता ॥
सुरे ज्य देवे ज्य शशी दुजनी वारा श्वर्गः भुवदाः प्रयाणे ॥ आदित्य भू सुनु शने श्वराणां वारा श्वर्गार्था श्वभ प्रदाः स्यु रिति ॥ अत्र कुं गौ नोक्ता इति चेन्न ॥ नारा
दादि भिरनु क्त्वा द्वा स्य दिति रुक्ता पाप गृह वार श्रुत निषेध वे यार्था च ॥ दक्षा धिक् स सूचनार्थे न दिति चेन्न ॥ भिन्न कर्म केषु ग्रंथे ॥ भिन्न कर्म केषु मुनि च वना नां वे य
र्थान्ति तां देव विधा गति र्वितानं स्व कर्म के ॥ तत्र हि पूर्व पर विरोधे गुं धातं वा कार्यं ग्रंथा तरेण सहे क वा क्यता कार्या ॥ तत्रायं व सिद्ध वा क्य स्वरसः ॥ तु हिन क
र म्पद वार श्ति वा क्यान पाप गृह वार निषेधो गो रा इति अनुमीयते ॥ तस्य गति स्त्वे वं यदा स्वजन मरा होर पच ययो ग्रहः शुभो वा भवतु सर्व दिशु हितः परंतु श्र
तादिना विहाय ॥ यदा च नु पच यस्थः संकुं त्रपि न हितः ॥ राजमांदि ॥ उपचय कर गृह दिने शुद्धिः क्रूरे पि यो धिनां न वति ॥ सोम्य पुन पच यस्थे न भवति ना
त्रा शुद्धि वति रिति ॥ तस्मान्नार्थं चारो क्ता वारं नोक्ता इति अहं ॥ ३५५ ॥ ॥ शुभम् ॥

अथकारभूतं नक्षत्रभूतं च पृथक् चन्द्रसाह॥ न पूर्वति॥ ॥ शक्रभेजेष्टायां पूर्वदिशि न वजेत्॥ तथा विधुसौरिवारे पितोमशनिवारे पृथ्वदिशि न वजेत्॥
अजपदभेष्टाभाद्रपदायां तथा गुरुवारे पियमीदिशि न वजेत्॥ रविभुक्रयोर्वारे तथा॥ धातुभारे हिल्लणपाशीदिशि पाशीवहारास्तदिशि पश्चिम न वजेत्॥ कुजव
धवारे तथा यमक्षेत्राफाल्गुणसौम्यकर्कभेज्जरादिशि न वजेत्॥ कः स्वजयजीवितार्थं विधुस्वंधनं जयः॥ शक्रपराजयपूर्वकेः सोत्कर्षः॥ जीविनमायुष्यं
एताविजयं यत्ते असौ न वजेत्॥ वारभूतपारिहारमाह गुरुः॥ सूर्यवारे घने प्राज्यसोमवारे पयस्तथा॥ एडमंगारके वारे बुधवारे नितानपि॥ गुरुवारे दीधपाश
भुक्रवारे यथा नपि॥ माघात्रभुक्राशने वारे गुरुभूतेन दोषभाक्॥ ताम्रभूतं च मृगपुष्यं दधिघृतं नितानः॥ वारभूतहरणकर्कदानाधारणे तोदनादिनिव
॥ ३५२॥ ॥ अथ काशभूतं शाहिलविक्रीडितेन॥ ॥ पूर्वति॥ ॥ वारवैमिश्रावैश्च भैः पूर्वाह्यात्रानिधनात्पान्॥ तीक्ष्णास्त्वैर्मध्याह्नेन स्यान्॥ अपराह्

नपूर्वादिशिशक्रभेन विधुसौरिवारे तथा नवाजपदभेगुरोयमीदिशने देवजपये॥ नपाशिदिशि धातुभेकुजवधेयमर्क्षेनथानसौम्य
ककुभेवजेत्त्वजयजीवितार्थं विधुः॥ ३५२॥ पूर्वदिशि भुक्तमिश्रभैर्नृपयेनयात्रानमघाहकेति क्षमरेवारपरिहृकेनतघुभैर्नोपूर्वरात्रे
तथा॥ मैत्रास्त्वैर्नृवमधरात्रिसुमयेवोयैस्तथानोचरेरात्रे हरिहस्तपुष्यशशिभिः स्यान्तुर्विकोत्ते शुभा॥ ३५३॥ पूर्वदिशि पित्र्यां त
कतारकाणां भूय प्रहृत्युषु नृगमासुः॥ स्वानीविशाघे शुभजगमानां नाशो निषिद्धामनुसंमिताश्च॥ ३५४॥ पूर्वदिशि माग्नेः
यमघानि स्यान्त्यजेदुश्चिह्नमिह्यमोत्तरार्द्धं॥ नृपः समस्ताङ्गमनजयार्थं स्वानीमघां चोशनसो मतेन॥ ३५५॥ ॥

पूर्वा	कु	म	भ	स्वा	वि	ज्य	शे	नक्षत्रा
त्रये	२९	११	७	१४	१४	१४	१४	घटिका
१६								

नद्युनक्षत्रेयत्रिनस्यान्॥ पूर्वरात्रे मैत्रास्त्वैः॥ मध्यरात्रे समये उग्रनक्षत्रैः॥ तथा रात्रे रात्रितृतीयरात्रे चरनक्षत्रे
यात्रानस्यान्॥ तत्र विशेषः॥ हरिहस्तपुष्यशशिभिः श्रवणाहस्तपुष्यमृगैः सर्वस्मिन्नपि काले यात्रा शुभा स्यात्
॥ ३५३॥ अथ तत्रापि कालविशेषमध्यामानां निषिद्धानां कवयतां भानां वज्याघटिका इव वज्रयाह॥ ॥
पूर्वति॥ ॥ पूर्वत्रये प्रथमाः षोडशनाशो निषिद्धाः॥ श्रुतिकायामेकविंशतिं॥ मघायामेकादशः॥ नरंणसप्तघटिका त्वाजेत्यर्थः॥ स्वानीवि
शाघाशेषा ज्येष्ठानां आश्विनं दशघटिका स्याज्याः॥ ॥ चतुर्भुजः॥ नरंणसप्तघटिका वं हिमेवैकविंशतिं॥ एकादशघटिपित्रे
त्रिपूर्वास्त्वषोडशः॥ स्वानीसार्पविशाघाद्रज्येष्ठासुवनुर्दशः॥ वर्जयेद्दशघटिका यात्रायां शुभदामता इति॥ ३५४॥ ॥
॥ अथ मत्तात्रेण वर्ज्यत्वमिदं वज्रयाह॥ पूर्वदिशि॥ स्पष्टार्थः॥ ३५५॥ ॥

अथ भानां जीवपक्षदिकाः संज्ञा भुजंगप्रयातेनाह ॥ तमो भुजंगेति ॥ ॥ तमो राहुर्वक्रो ग्रहः तेन भुक्तारवं विधा विश्वसंख्या त्रयोदशसंख्या त्वास्तारानक्षत्रा
 तिजीवपक्षः ॥ जीवपक्षसंज्ञानि भुभः भुभकराणि ॥ भोग्याः राहुणा क्रांतेन क्षत्राद्भोग्यानि गंम्यानि त्रयोदशभानि तमो मृतपक्षसंज्ञानि ॥ तदा क्रांते
 भतेन राहुना क्रांते भं कर्तरीत्येव नाम कंस्यात् ॥ यथाराहुर्हस्तनक्षत्रेन भुक्तानि चित्रास्वानी प्रमुखा निपूर्वा भाद्रपदा तानि त्रयोदश जीवपक्षः ॥ तदा
 क्रांते भाद्रपदा तं च दशमुक्ता भाद्रपदा त्वं ग्रहसंज्ञा ॥ तनराहुणा भोग्यानि उक्ता फाल्गुनी मघाश्रेषा पुष्य पुनर्वसु आश्लेषा मृगशिरा हस्तिका भरणी
 अश्विनी रेवत्या व्याधि मृतपक्षः हस्त सुकर्तरी ग्रहमिति च ॥ ३५६ ॥ ॥ अथ जीवपक्षदीनां फलं शास्त्रेण विकीर्तितेनाह ॥ मार्तण्डेति ॥ ॥
 मृतपक्षे मार्तण्डे सूर्ये सति च दशे जीवपक्षे स्यात्तदा यात्रा भुभार्यात् ॥ विपरीतगे मार्तण्डे जीवपक्षे सति च दशे मृतपक्षे स्यात्तदा यात्रा वि

तमो भुक्तनाराः स्युर्ना विश्वसंख्याः १३ भुभो जीवपक्षो मृतपक्षोऽपि भोग्याः ॥ तदा क्रांते भं कर्तरीसंज्ञा मुक्तं तनो से दुसंख्यं =
 १३ भवेद्गुप्तनाम ॥ ३५६ ॥ मार्तण्डे मृतपक्षे गेहि मकरश्रे जीवपक्षे भुभार्यात् ॥ यात्रा स्याद्विपरीतगे क्षयकरो ह्ये जीव
 पक्षे भुभार्याः ॥ ग्रहसंज्ञा मृतपक्षतः भुभकरं स्यात्तथा कर्तरी यायीतुः स्थितिमनरा विजयकरो नो दैतयोर्जीवगो =

यमाणायानुः क्षयकरी स्यात् ॥ हो सूर्यो विद्रुमसो वजीवय से स्यात्तदा भुभो भुभार्यात् ॥ अर्थद्विजो मृतपक्षे स्यात्तदा यात्रा विजयकरी स्यात् ॥
 अस्यापि दमाह ॥ ग्रहसंज्ञा मिति ॥ मृतपक्षे तो मृतपक्षे नक्षत्रानुग्रहं भं राहुणा क्रांते भानं च दशसंख्या भं भुभार्यात् ॥ यथा शरा मरी मासो दक्षिणे
 तः ॥ गलाद्गुह्यतः पंचदशसंख्या कर्तरी राहुना क्रांते भुभं भुभकरं स्यात् ॥ यायीति ॥ याराजा वैरि ॥ दिश्याजिगदिषुः समासीत त्वमि
 वदः ॥ यश्च स्वदे शे दुर्गं पृथ्वीति स्थिति स्यायी ॥ रविस्थितिमास्थायिराजः स्वामी नो दो सूर्या वद्रुमसो वजीवगो जीवपक्षगतो नयोः
 राज्ञोः ॥ स्थायिराजो जयकरो ॥ रविश्चे जी गस्तदास्थायी नोजयः ॥ चद्रजीवगस्तदास्थायी नोजयः ॥ उभौ वै जीवगौ नदा संधि करो ॥ अर्थात्
 विपरीतमृतपक्षगो उभयोः पराजयकरो ॥ अत्र बहुविचारः स्वरो दया दवगंतव्यः ॥ ३५७ ॥ ॥ एमहस्य वा सुदेव ॥ ॥ भुभ

के	मा	फ	बे	वे	जे	आ	आ	भा	आ	का	मा	पूर्वादिश	दक्षिण	पश्चिम	उत्तरदिश
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	सौख्य	लेशः	भीतिः	द्व्यगम
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	सुख	नैखं	मिथता	मिश्रता
३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	प्रवृत्ति	दुःख	इच्छा	धनं
४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	लाभ	सौख्य	मंगल	द्व्यलाभ
५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	लाभ	प्रवृत्ति	धनं	सौख्यं
६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	भीतिः	लाभः	मृत्युः	इच्छा
७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	लाभ	कष्टं	लाभः	सुख
८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	कष्ट	सौख्यं	लेशलाभ	सुख
९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	सौख्य	लाभः	सिद्धिः	कष्ट
१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	लेश	कष्टं	प्रवृत्तिः	धनं
११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	मृत्युः	लाभः	द्व्यनाश	पुन्यं
१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	सुख	सौख्यं	मृत्युः	कष्टः

एवंधनुचत्वारिंशदधिकशतानवष्टकोष्टकैः पूर्ण
 दिवसतुर्दशप्रतियसादिनिधिषुयात्रायां भ्रातृभ्यः ॥
 नैमिषाये ॥ पत्र १४१५॥ एवं सर्वत्र ज्ञेयं ॥ ॥

पौषपक्षाप्रदिक्षाद्देशेतिथ्योमाघादौ द्विती
 यादिक्षाः ॥ कामान्तिप्रः सुखगीयादिव बुधा
 नेप्राच्यादौ फलान्नववधे ॥ ३६२ ॥ सोख्यं १ कः
 सेरभीनि ३ र्थागमश्च ४ भूना १ नैस्व २ तिस्वता
 ३ मिश्रतावध ॥ ५ व्याकेशो १ दुःख २ मिश्रता ३ र
 धिष्ठिता १ १ सोख्यं २ मंगलं ३ विज्ञतामं ४ ॥ ३६३ ॥
 ॥ लाभो १ ५ व्याप्ति २ र्धनं ३ सोख्यमुक्तं ४ भीति १ ला
 भो २ मृत्यु ३ र्थागमश्च ४ ॥ लाभो १ कष्टं २ ५ व्याला
 भं ३ सुखं ४ कष्टं १ सोख्यं २ केश ३ लाभो ४ सुखं
 वध ॥ ३६४ ॥ सोख्यं १ लाभो २ कायसिद्धिश्च ३ क
 ष्टं ४ केशो १ कष्टासिद्धि २ र्थो ३ धनं ४ ॥ मृत्यु १
 लाभो २ ५ व्यानाशश्च ३ भूनां ४ भूना १ सोख्यं २
 मृत्यु ३ रत्नकष्टं ४ ॥ ३६५ ॥ ॥ ॥

चतुर्दशी चतुर्थी वत् ॥ पंचदशी च तृतीया वत् ॥ सूर्यसिद्धार्थः ॥ प्रत्यक्षमिति देवोयं ॥ ततः प्रतिपदा दो पूर्व दशरात्रायश्चिमो न रासुरादिभूयानेति किंचित्ते मतिपदा
भुनक्तुमसौख्यं हि शेषादिना ह ते त्रयेण च धोक यथा मि ॥ सो स्तोत्रे शेषादि श्लोक त्रयस्यैवार्थमिव ॥ तत्र पोषे प्रतिपदा चतुर्थी च सोख्यं कुरुमीति रथागमश्चे
ति फलं चतुर्थी क्रमेण ज्ञेयं ॥ एवं हि तस्मात् स्वपिश्याकचतुर्थी सिद्धं फलं स्थान इति ॥ ३६२ ॥
॥ ३६३ ॥ ३६४ ॥ ३६५ ॥

३०६०
७२

अथ सर्वकृतानं वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ तिथ्येति ॥ तिथ्योत्र भूत प्रणिपदादिनोप्राप्ताः ॥ न त्रिनिधिनक्षत्राणां युतिः स्थाय्या ॥ त्रैमेयासप्तभिरहतिविधिविधानां कृता व
सिष्टासीति प्रथमस्थाने विनतिरूपेति अतिदुर्लभायात्रा कर्तव्या ॥ मध्ये द्वितीयस्थाने धननाशः ॥ चरणे तृतीयस्थाने भूयः स्यात् ॥ स्थानत्रये अंकपुत्रे सोमजये
भवेत् ॥ ३६६ ॥ अथ दत्तप्रमाणप्रमाणिकया ॥ रवेरिति ॥ सूर्यनक्षत्रादंशं यत्तदुभयान्मितिर्गणना कार्या साननेः सप्तभिरहतिविधानां सप्तगाः द्विशेषधितसक्तोपमि
तावा भवेत् ॥ तदा महादुःखो दोषः स्यात्सनशस्यने ॥ प्रागुक्तप्रकारेण यदि त्रिवर्णिमनादि शेषमिना वा स्यात्तदा भूमणा ख्यातेषः स्यात्सोपिनशस्यने ॥ एतन्निमित्तं ॥ तत्र प्रम
तो यात्रापेव न्यजति ॥ अडलेव दुर्लभायात्रा जति ॥ उक्तं च ॥ यात्रायत्रा तत्प्रवाहसमरे चौर्यं च सधौ तथा कृपारामतदागवचनविधौ पापदुर्गुहे ॥ अथ भोक्तृ
धितो हरा विधौ यात्रा जं सदेवोदलं यन्मार्गत्रयं भेषु मंगलविधौ दोषेन तस्य कविदिति ॥ अथ ग्रंथान्तरे आडलं गणनं ॥ सूर्यभाद्रपदचतुर्दश सप्तभिर्गणमाह
रेत ॥ पृथमं पंचवत्तारि आडलेनाशमीधने ॥ त्रिषट्प्रभरत्नं चैव हिसप्तमहनाडलं ॥ आडले कार्यं नक्षत्राय प्रमणां विज्ञेयं भवेत् ॥ ३६७ ॥ ॥ अथ हि
रकास्वायोगपुपजातिकयाह ॥ शशमिति ॥ सूर्यार्थिम् ॥ ३६८ ॥ ॥ अथ प्रसंगात्प्राप्तमपि ॥ सूर्यभाद्रपदचतुर्दश त्रिगुणं तिथि संयुतं ॥ सप्तभिस्तरे

निर्धर्यवारुणितरिद्रि ७ गजा र गि ३ नक्षत्रास्थानत्रये विधयति प्रथमेति ३ः रवी ॥ मध्ये धनक्षतिरथो चरमेति ३ः स्थानस्थान
त्रये कयुजिसोमजये निरुक्तो ॥ ३६६ ॥ रवेर्मतो कुभे भित्तिर्नगावशेषिता ह्युगाः ॥ महादलो नशस्यने त्रिवर्णिमनो भ्रमो भवेत् ॥ ३
६७ ॥ शकांकभंसूर्यभतो नृगणपक्षादिभिर्ध्यादिनवासिरेण ॥ युतं नवापन्नवशेषकंचेत् स्याद्विचरेत जमने निशक्तम् ॥ ३६८ ॥ भूप
जांकं धंगदिर्बद्धि सप्तवेदाक्षशाकं ध्यानाख्यचक्रः ॥ मेषादीनां राजसेवा विवादेव ज्योतिष्युपेवनात्पत्रवर्ज्यः ॥ ३६९ ॥ आ
नियत्वा कुजतपवित्रा वा सवरोदने ॥ मूलप्राह्याजपादसंघिपि त्रभूलाजभे क्रमात् ॥ ३७० ॥ सूर्यधाम्निभूरा मेघाभ्य
ध्रुविषु भे क्रमात् ॥ प्रातः तद्विषयपादो मेघाहर्ज्यमिनी विधिः ॥ ३७१ ॥ ॥ श्रीरामायणम् ॥

गं त्रिशेखरा नृपराजि ॥ एतच्च हं वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ अथ ध्यातुं चंद्रशक्तिनाह ॥ न त्परिहारं चानुष्ठप्येताह ॥ भूपं चामिति ॥ अग्नेयेति ॥ सूर्येति ॥ मेषादिगणिनां भूय
चकेत्यादिको घाताख्यचक्रो ज्ञेयः ॥ यथा मेषस्य प्रथमो मेष एव ॥ वृषस्य द्वितीयः ॥ मिथुनस्य तृतीयः ॥ कर्कटस्य चतुर्थः ॥ सिंहस्य पंचमः ॥ कन्यास्य षष्ठः ॥ तुलायां तृतीयः ॥ मृगशिरस्य
सप्तमः ॥ धनुस्य अष्टमः ॥ कुम्भस्य नवमः ॥ मीनस्य दशमः ॥ घातवद्वोरजसेवायां विवादीनां सहकृते यदुपे आदिषु वर्ज्यः ॥ अंशत्रयविवाहं त्रिप्राशनदिमंगल
कृत्येन वर्ज्यं ॥ उक्तं च ॥ पुंड्रैव विवादेव कुम्भारि पूजने तथा ॥ राजसेवा नादौ च घातचंद्रं विवर्जयेत् ॥ मीनस्य विवाहः कुम्भारि विवाहः त्रिप्राशनोपनयनयदिषु ॥ मंगल्यसर्वकार्येषु
घातचंद्रं त्रिविधं ॥ अत्र ताघकार्यं घातपुत्रं नो विदुः पुत्रः ॥ मेषकं न्याधा हरि न कुरु मधुपुत्रः ॥ मीनसिंहधनुः कुम्भारि च त्रिप्राशनदिनशक्ति ॥ घातचंद्रं
घादिराशिषु प्रतिकारिना न विरलां रते वर्ज्यं इति विदुः ॥ ३६६ ॥ ३७० ॥ ३७१ ॥

राम
७२

अथ घातनित्यमुपजातिकयाह गोस्त्रीति ॥ ॥ गौर्धृषस्त्री कंया गौमीनः ॥ एतद्विशिष्टं ये पूर्णायं नमीदमीत्यं नदशीव घातनित्यः ॥ कौर्धृषस्त्रीः अजोमेषः
एतयोर्नदः ॥ नक्रधंटे मकरतुल्योः रिक्ता ॥ धनुः कुंभसिंहानां नया ॥ एता घातनित्यया नादो नशक्तः ॥ ३०२ ॥ अथ घाटनान्नशक्त्याह ॥ नक्रभोमो इति ॥ मकरः
शिशोः पुरुषो भोमो घातवारः ॥ यक्षसिंहकंया सुमरः शनिघातवारः ॥ ईदमेषुने नदः ॥ अजोमेषकः ॥ कर्कशुधः ॥ धनुमीनद्वेष्टिः कुंभवारः ॥ जक्रकुता ॥ कुंभे
तुल्योर्जिभिर्गुह्यघाटवार इत्यर्थः ॥ घातवारोऽपि योऽदो नशक्तः ॥ ३०३ ॥ अथ घाटनशत्रात्प्राह ॥ मघाकेति ॥ त्यक्तार्थः ॥ एतदपि यात्रादो नशक्तः ॥ ३०४ ॥
अथ घाटनशत्रात्प्राह ॥ ममीति ॥ त्यक्तार्थः ॥ एतन्अपि यात्रायां वर्जनिविद्धं स्यादिति ॥ ३०५ ॥ ॥ अथ यागिनी दायमाह ॥ नवभूमिति ॥ ॥ एता नित्ययः पृथ

गोस्त्रीरुवेद्यानितिथिस्तपसाभिधान्युक्कटगेथनंदा ॥ कोपेजियोन्निधेथरिक्ताजयाधनुःकुंभहरोनशस्ता ॥ ३७२ ॥
 नरेभ्योयोगाहरीस्त्रीपुमरश्चदोहंहेकोजभेशश्चकके ॥ श्रुःकोदण्डलिमीनेयुकंभजेजीवोघातवारानशस्ता ॥
 ॥ ३७३ ॥ मघाकरस्वातिमेत्रमूलश्रुत्यं वृषांत्यं ॥ याम्यश्लेशायां वसुधेधानं नसत् ॥ ३७४ ॥ भूमि १ द्द
 ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥
 ॥ ३७५ ॥ नवर्ष १९ शिववंदयो १९ ॥ ३८ विधे ५ ॥ १३ क १२ दृष्टाः ४ शक्र १४ रसा ६ नुरंगः २ तिथिः १५ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥
 नसेवश्च ३० ॥ ८ पूर्वतः सुस्थिथयः संमुखः वामानशस्ता ॥ ॥ ३७६ ॥ ॥ ॥ श्रीरामकृष्णाय नमः ॥ ॥

पू अ द नै य वा उ र्द्विष्य
प ३ ४ ६ ७ २ दनिधि
६ ११ १३ १२ १४ १५ १० ३० वक्र

[illegible]

अथ वक्रास्तादिदोषं साधकादमुपजात्याह ॥ वक्रास्तोति ॥ भृगोः सुते भृगोः वक्रोपगते अक्षोपगते वोपुस्तक्षणात्वात्तत्पुत्रपुत्रादिनेवुरारिहिते वासति
राजापरराष्ट्रं वज्रमन ॥ हिनिश्चयेन विद्विषांशूणां वशं यति भवतीत्यर्थः ॥ ॥ भरदाजः ॥ विचरो विजिने नीवेव क्रिने वासितस्तग ॥ शत्रुक्षत्रग
निवापितदंशोत्तक्रिश्ने ॥ यात्रा नेव प्रवृद्धीति ॥ अस्मात्पुत्रं तहानिदेति ॥ बुधोदति ॥ तत्र भृगोस्त्यदिबुधोनुकूलः पृष्टदिवसस्थो भवेत्तदा संवत्तरा
द्वेन राजारिपूजयेत् ॥ नैवेति ॥ ॥ प्रतिपुजे बुधं संमुखे सति गंभराज्ञेनैव जयः ॥ किंतु पराजयः ॥ अयं पुत्रातिशुक्रादिविचारे नृणां प्रथमगमनराज्ञां तु
समस्यायामाहुः ॥ ॥ रेभः ॥ प्रतिशुक्रादिदोषाय नूतने गमने नृणां ॥ राज्ञां विजययात्रायां नाम दादोषमर्हतीति ॥ ३८३ ॥ ॥ अथ विशेषः ॥

वक्राहनीचोपगते भृगोः सुते राजा वज्रनूयानि वशं ॥ विद्विषां ॥ बुधोनुकूलो यदि न व संवत्तरा नूरिपुनूजयेत्तै
वजयाः पुतीदुजे ॥ ३८३ ॥ यावच्चतुः पूषभा नृष्टिकापि पादे शुक्रांधो न दुष्टागुदक्षे ॥ मध्ये मार्गं जागृत्वात्तेपि
राजा तावतिक्षेत्संमुखे त्वेपिन स्या ॥ ३८४ ॥ कुंभं कुंभां संको गजोत्सर्वदाय नूतने बुधेः ॥ न त्रयत्तुर्नारणैर्न रघनाशः पदपदे

हिं न्याह ॥ यावदिति ॥ ॥ चतुर्थदिपूषभादेवतीनक्षत्रादरभ्यष्टिकाप्रयाग्रे देवर्षिभिर्नारणीष्टिकाप्रथमचरणे यावतिक्षेत्तत्तव बुधो
पिजेयः ॥ दक्षोपि शुक्रादर्शनकार्यं न करोतीत्यर्थः ॥ ॥ देवाह ॥ न दुष्टेति ॥ अंधो यदा भवेत्तदा ये संमुखे दक्षो दक्षिणे भागे दुष्टो न स्यात् ॥ मध्ये
र्नमिति ॥ सुमुहुर्न प्रस्थितोपि राजा मध्ये मार्गं मध्ये यदि शुक्रास्तो भवेत्तावत्तस्मिन्नेव प्रयाने तिष्ठेत् ॥ यावच्चतुः दयो भवेत्तदिगच्छ
तोरातो देवात्संमुखः शुक्रश्चेत्तावदस्य शुक्रस्य संमुखे त्वेपिन तस्मिन्नेव प्रयारे तिष्ठेत् ॥ उपलक्षणात्वात्तत्परावप्येवं विधेद्विषयम् ॥
पराशरः ॥ ॥ जीवशशांकः शुक्रावा मार्ग मध्ये स्तगे यदि ॥ तत्रैव निवसेद्वाजा यावदस्युदितो भवेदिति ॥ मार्ग मध्ये बुधास्तो न दोषः ॥
यातुर्मार्ग मध्ये बुधो दयो भवेत्तत्सपुनर्दोष एव ॥ ॥ वसिष्ठः ॥ संमुखे चतुर्जयत्र मार्ग मध्ये दितो यदि ॥ यावदस्तं गते तस्मिंस्तव तत्रैव
संसेत ॥ ३८४ ॥ ॥ अथ निषिद्धाग्नमनुशुभाह ॥ कुंभं कुंभा मिति ॥ स्पष्टार्थम् ॥ ३८५ ॥ ॥

राम

७४

अथान्ययोगंगणय्याह॥ उदयेति॥ ॥ तनेरविः शनिः चरुः चन्द्रः शमः स्यादेवं विधेयोगे वसुधाधिपतिराजायादियातिनदारीपुवाहिनीशत्रुसेनां वशयति॥ ४०६॥
 अथान्ययोगद्वयं जतो हनगत्याह॥ नवाविति॥ ॥ अथारभ्य वसुधाधिपतिर्यदियातिरिपुवाहिनी वशमेति॥ इत्युत्तरार्द्धे॥ सहजे कुजश्रेतेन न पर्यतमनुवर्तते॥ तेन यत्र
 श्रीकेफलनिर्देशो नास्ति तत्र जिगमिषोराज्ञो विजयः स्यादिति वाक्यार्थे ज्ञेयः॥ तेनोत्तमस्थो शनिर्मगतो स्यातां किं दशमि उधोताभदशमि स्याद्गुप्ततावाला नैदशमेवा
 स्यादेवं विधेयोगे प्रवर्तितस्य राजा जयः॥ अथमेको योगः॥ अथ द्वितीयः॥ त्रिताभरिपुने ३।११।६ सस्य यत्तमस्थानस्थिता न्युनशमी स्यातां॥ यस्मिन् यस्मिन्
 स्थित्याने स्थिता गुरु भृगुजावलयुक्ताः स्युस्तदेवं विधेयोगे नयाराज्ञो विजयेत्यर्थः॥ ४०७॥ ॥ अथान्ययोगः वरितगत्याह॥ समुदेति॥ ॥ समुदये गतान्स्थे वरु
 स्यतो सति हिमकिरणे च द्रुमद्वनगते स प्रम स्थस्यति॥ वतुर्थस्थौ उधुको स्यातां॥ खलु खलुः पापग्रहाः सहजगताः तृतीयगाः सूर्ये वी विधेयोगे वसुधाधिपति
 र्यदियातिनदारीपुवाहिनी वशमेति॥ ४०८॥ ॥ अथान्ययोगं सुमुख्याह॥ त्रिदशेति॥ ॥ दृष्टव्यं त्रिदशेति वदः सप्तमेरविरेकादशे शुक्र उधो दशमे शनिर्मगतो

उदयेरविर्यदि सौरिरिगः शशी दशमेपि॥ वसुधाधिपतिर्यातिरिपुवाहिनी वशमेति॥ ४०९॥ ॥ तेनो शनि कुजौ रवि दशमे वधो भ
 गुप्ततापिता भदशमे॥ त्रिताभरिपुने ३।११।६ सस्य यत्तमस्थानस्थिता न्युनशमी स्यातां॥ यस्मिन् यस्मिन्
 गुप्ततापिता भदशमे॥ त्रिताभरिपुने ३।११।६ सस्य यत्तमस्थानस्थिता न्युनशमी स्यातां॥ यस्मिन् यस्मिन्
 रो॥ हिपुकागता उधु भृगुजो सहजगताः खलु खलुः॥ ४१०॥ ॥ त्रिदशगुरुस्तनुगो मदनहिमकिरणो रविरायगनः॥ सितशशिजावपि
 कर्मगतो रवि सुतभूमि सुतो सहजे॥ ४११॥ ॥ देवगुणो वा शशितनस्ये वापरनाथे रिपु न वनस्थे॥ पञ्चमगेहे हिमकर पुत्रे कर्मणिः
 शोरीः सुहृदि सतथे॥ ४१२॥ ॥ हिमकिरण सुतो वरुचिनेनो त्रिदशपीतगुरु हि के दुस्थितः॥ वयगुरु सहजा रिधमस्थितो यदि प्रवर्तितः
 निर्वृतवदुमाः॥ ४१३॥ ॥ असु नखगेर नवाष्टमसंस्थे हि वृकसहादर ताभ गुरुस्थः॥ कविरेह के दुगगीर्यति दृष्टो वसुवयता नवरः
 खलु योगः॥ ४१४॥ ॥ रिपुस्तन कर्म हि वृकेश शिखोपरि विक्षिप्ते भूमेन भोगमने॥ वयतन मन्यथ गुरु भुजयः परि वीर्यते च भुभनामधरः॥
 नृतीये॥ एवं विधेयोगे भूराज्ञो विजयस्व॥ ४१५॥ ॥ अथान्ययोगं अनुकृत्याह॥ देयेति॥ ॥ गुरोरेव चालनस्थे सति सूर्ये वदः पंचमस्थानशनिर्दशमे॥ भुजेन तुर्थे
 शात॥ एवं विधेयोगे जिगमिषोराज्ञो विजयस्व॥ ४१६॥ ॥ अथान्ययोगं मरुकिन्याह॥ हिमकीति॥ ॥ उधो वली चेत्तेनोत्तमस्थान॥ हिमि निश्चयेन वदस्यति श्वेत॥
 के दुगत॥ यदि च निष्ठितो नीचा प्रभो धिकार प्राप्ता विलरहितः स न दशतृतीय च दृनवमाना मन्यतमस्थानस्थे श्वदुस्तदेवं विधेयोगे गं मुराज्ञो विजयस्व॥ ४१७॥
 अथान्ययोगं नवताम स दं दसाह॥ ॥ अथनेति॥ ॥ अथग्रहेः अनवास्थे नवमाष्टमसमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थे॥ कविः शुक्र शुक्रार्थे तृतीयेकादशस्थान
 स्थ के दुगती योगीयति गुरुस्तन दृष्टः॥ एवं विधेयोगे वसुवयो द्रुमसमहस्तपत्ता भकरः स्यात्॥ ४१८॥ ॥ अथान्ययोग्यात्रा तन प्रम्रीता सौर्याह॥
 रिपुस्तनेति॥ ॥ वदतन दशम चतुर्थाना मन्यतमस्थानस्थे उधे शुभनयोगमनेः शुभग्रहेः परि विसिते दृष्टे सति दशतन सप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानी स्थ
 नेरभुनामधरैः पापग्रहे रूपतक्षिते सति एवं विधेयोगे जिगमिषोराज्ञो विजयस्व॥ ४१९॥ ॥

[illegible]

٥٢

तस्य

25

३.६.

٥٤

[illegible]

राम

۱۴

अन्यदपि गीत्याह ॥ अन्तर्गच्छति ॥ ॥ यदि नैतलपकनिवरकाप्रक्रान्ति ॥ गुडमिदुविकारं ॥ शारसतवरं ॥ यक्षमांसानियो ॥ भुक्तागच्छति ॥ सज्जितिरुजोगसहितो किंनिवर्त
 ति ॥ ॥ गर्गः ॥ कुरुनेतगुडक्षीरपक्षमांसाशनं तथा ॥ भुक्तायोयात्पसोयानसोमादानवाधितः सज्जितिरुजोगसहितो किंनिवर्तते ॥ मांसदुग्धादिनिषेधो दोहद्वयविरहितविषयः ॥ स्त्रीहिजमिति ॥ स्त्री
 वहिजश्चतयोः समाहारः ॥ स्त्रीहिजं अस्मान्धिविशदानाडनादिनामानभंगं कृत्वा गुह्ये पुंसो मरणं स्यात् ॥ ॥ गर्गः ॥ यत्कसंप्रस्थितो यात्रां भाष्यं निवर्तते ॥ गार्ग्य
 यानाभिनेदन्तस्य प्रणिनिवर्तते ॥ परकीयां स्वकीयां च स्त्रियं पुंस्त्वमेव च ॥ नाडयित्वा नुया मोहात्तदज्ञस्य जीवने ॥ भ्यात्रायां प्रस्थितो यस्तु आहारान्न वमाभयत ॥ नातो प्रणिनिवर्त
 ते ततस्तत्तस्य जीवने ॥ केचिदुभायुभेदादुभयात्राकाते भुभ्याभुभसूचकानाहः ॥ ॥ तद्वत् ॥ प्रापयगच्छविसृजयानिर्गच्छ भुजसं सपसिद्धिकराः खल्वेते प्रमादजयजीवद्रव्या
 श्च ॥ मागास्तिष्ठतिवर्तु कर्मायते मरुदुर्मने मोहात् ॥ यात्रां निवर्तते ॥ धनकास्तिभीतशब्दे श्चेति ॥ कासितं रोगान्नध्वनिहिकादिः ॥ ४३६ ॥ ॥ अथ कालवृत्त्याख्या
 दोषं वशांतिमिति कथाह ॥ ॥ यदीति ॥ पोषमाद्यकालगणनेने स्पष्टं चतुर्ष्वपि संप्रयदिष्टुर्दिनं वेत्ता कालवृत्तिः पोषादिचतुरा मासां प्राप्तिरिति वचनात् तत्रा कालवृत्त्या
 जानायां यदि चतुर्धां पृथो यावत् ॥ पशवो गवा दयः ॥ मृग्या मनुष्या दयः तेषां पदश्चरौ रीतिना विहितान भवेति तावदकालवृत्तिर्दोषा नास्ति ॥ यदि च चतुरा मासां प्राप्तिरिति वचनात् तत्रा कालवृत्त्या
 व ॥ अत्र प्राचीः ॥ अत्यहो कर्दमास्ति दुष्टा वृत्तिर्दोषाय ॥ नमस्तीति वदती ॥ तत्र वदुष्ट्या कर्दमा पाकारणत् ॥ तत्राशितादिमार्गशिष्यप्रतिपादवसतथा ॥ पूर्वायाञ्च

भुक्तागच्छति यदि चेत्तैतगुडरक्षारपक्षमांसानि ॥ किंनिवर्तते सहरनः स्त्रीहिजमवमायगच्छतो मरणां ॥ ४३६ ॥ यदि मासु
 चतुर्ष्वपि पोषमासादिषु वृत्तिर्भिन्नेदकालवृत्तिः ॥ पशुपक्षपुंदां कितान्यावदुसुधास्यान्नाहतावदेव दोषः ॥ ४४० ॥ अस्या
 यां वृत्तिर्दोषो भूयस्यां दोषो भूयान् जीमतानां निर्घास्य वृत्तिर्वाजाया भूय ॥ सूर्ये द्वौ विम्वोर्वा क्रिया विप्रयोदत्वाः शाकुन्यसा
 ज्यं स्वर्गादत्वा गच्छत्वेच्छामिः ॥ ४४५ ॥

गते चने गर्भवांधारां भवेदिति ॥ कश्यपोऽनेमार्गादिमासागर्भग्रहणकालस्तत्र च वृत्तिर्वावृत्तकं ॥ ॥ यदाह वराहः ॥ पवनसहितविशुद्धिर्जिता भवितोयः समवर्तितवृत्तोयः यं
 तस्य पुंसो भवति ॥ ततश्च गर्भग्रहणयोग्या अस्या विहितो दोषदा ॥ मरुती वृत्तिर्गर्भगते लने ॥ ॥ यतो वराहोक्तं ॥ गर्भसमयेति वृत्तिर्गर्भावाय निर्निमित्तकनेति ॥ निमित्तं भुक्ता
 स्तादिक् ॥ साविहारीत्येव यमो नादोमुपविनुयात् ॥ अतो महापुष्टेर्वदोषवत्त्वं ॥ अतएव भृशं क्षरतो जलदानस्ताडनित्वा आत्राया मुक्तं ॥ तस्मादप्युत्पायाम काले दोषा भावः ॥
 अस्यायां चतुर्ष्वपि पोषमासादिषु वृत्तिर्भिन्नेदकालवृत्तिः ॥ सतु सपुष्टेर्वदोषवत्त्वं ॥ अतएव भृशं क्षरतो जलदानस्ताडनित्वा आत्राया मुक्तं ॥ तस्मादप्युत्पायाम काले दोषा भावः ॥
 नह्यं ॥ फलमृणादिनमेकं तु चेत्तु घटिकाद्वयमिति वावृत्तककार्यविषयम् ॥ ४४० ॥ अथ पृथक्त्वमेवार्थस्य हीकुर्वन्नावृत्तकयात्रायां न ह्यत्रिवचनित्वा मर्गाथाह दत्ताह
 अस्यायामिति ॥ ॥ स्वद्वयः प्रथमचरणः ॥ अतो यत्रायापहंति ॥ तावत्प्रदानादिषु भूपतिनामका सृष्टिः प्रकरोति दोषं ॥ यावत्संवेसं वरतां जनानां तथाप्यभनां चारणां कित
 रीति ॥ तत्रिभूतत्वा दुष्टं ॥ स्वयं प्रस्थाने सति मार्गमधो नास्त्यं दोषं ॥ आवृत्तकयात्रायां दानमाह ॥ जीमतानां निर्घास्य वृत्तिर्वाजाया भूय ॥ सूर्ये द्वौ विम्वोर्वा क्रिया विप्रयोदत्वाः शाकुन्यसा
 याशब्दास्तु वृत्तिनिमित्तं विवेकत्वा ॥ आहारो योदज्ञानेनः स्वद्वयगच्छत् ॥ प्रसंगादुष्टशकुनानां दानमाह ॥ दुःशाकुन्यमेति ॥ ॥ शाकुनस्य भावः शाकुन्यतस्य दुष्टशकुने
 पुस्थान्काले सन्ते सति साज्यं सद्यः तस्वर्गादिप्रयोदत्वेच्छामिर्गच्छत् ॥ ४४५ ॥

अथ भूमस्त्वकशकुमारशार्दूलविक्रीडितेनाह॥ विप्रैः ॥ विप्रावहवो द्वौवानेत्वे॥ अश्वः॥ इमो हस्ति अनुचनः॥ फलान्नदुग्धदधीनि प्रसिद्धानि॥ गोः स्त्रीधेनुः॥ विप्रैः
 र्थः सप्तपः॥ पञ्चमः॥ अम्बरं वस्त्रं सद्यः॥ वेश्यागणिका॥ वाडमर्दत्तादि॥ मयूरवाघोपसिरो॥ नकुलः प्रसिद्धः॥ वडुकपशुः रज्ज्वादिना नृणादिः॥ आभि
 र्धमांसं॥ सदाकां कार्यसिद्धिरस्तीत्यादि॥ कुसुमानिवं प्रकादीनि॥ इक्षुः प्रसिद्धः॥ सक्लतनुर्नखिनः॥ जलपूर्णकलशः समुक्तः॥ ह्रस्वं प्रसिद्धं॥ मृतमृतेका॥
 कं न्यकाकुमारि॥ रत्नमालिकादि॥ उल्लोषशिरसेह न॥ सितोष्णः श्वेतपृष्ठः॥ अयमवेदोपि॥ मयं प्रसिद्धं॥ ससुतस्त्रीसपुत्रास्त्री॥ दीप्तोजाज्वल्यमानोपि
 रिनि॥ ४४२॥ ॥ अथान्यत्सुहृद्विक्रीडितेनाह॥ आदर्शजिनः॥ आदर्शोदर्यताः॥ अजनेकं प्रसूतं॥ धीतवस्त्रारजः॥ वस्त्रनिर्गताः॥ मीनः मत्स्यः॥ अ
 र्जुनः॥ सिंहसर्पदेवादेः॥ इवमवै मृतक, रज्ज्वा॥ गामिरोदनरीहितः॥ ध्वजः पताकाः॥ मधुसूदः॥ छागो मेषः॥ अस्त्रं धनुर्गदि॥ गोरोचनं प्रसिद्धं॥ भरद्वाजः प
 र्श्वी॥ नृपानं मुखवासनादि॥ विदधना दोषेदधुनि॥ मांगरूपप्रसिद्धं॥ गीतंगानं॥ अंशुशोहस्तिनिवारणार्थमत्र॥ एतेपदार्थागिभूय्यादेः प्रयानसमये
 संमुखे दृश्यमानाः सत्कृताः॥ तथा रिक्तोजनरीहितोद्यतकुंभः स्वानुगः स्वस्वयथाज्ञगमोसोपि भूयते॥ ॥ कल्पः॥ कार्यसिद्धिभवेद्वेश्या

विप्राश्चेन फलान्नदुग्धदधिगोसिद्धिर्धनपञ्चावरं वेश्यावापमयूरवाघनकुलवडुकपशुमिषु॥ सदाकां कुसुमेषु पूर्णकलशह
 त्रणिमृत्कं न्यकारत्नोष्णसितोष्णमयससुतस्त्रीदीप्तवैश्वानराः॥ ४४२॥ आदर्शजिनधीतवस्त्रारजकोपीनाज्यसिंहसर्प
 शर्वरोदनवर्जितं ध्वजमधुसूदगात्रगोरोचनी॥ भारद्वाजनृपानवेदनिनदामगिर्यगीतांकुशादृष्टाः सक्लतदाप्रयाणसमये रिक्तो
 दः स्वानुगः॥ ४४२॥ शुभम्॥

दनवर्जिते॥ अथ प्रवेशे रोदनयुतः शवः स्यात्तु शिवप्रदः॥ ॥ वस्त्रराजः॥ आदोपरिकंकलशं जयार्थं यदि व्रजेन कोपिसहोद्योगेन॥ पूर्णसमादाय निवर्त्तते सो
 यथाकृतार्थः पणिकस्तथेति॥ ॥ अथ केचिद्भुवनवेशेनोक्तः॥ तं मेव कतिभुक्तामां प्रहरणाः संमुखाः स्त्रियः॥ वधश्चक्रोत्तरेके दृष्टो सवत्सागोः प्रदृश्यते॥
 वदः सूर्यश्च नवतिदशमस्थो यदाथवा॥ दीपादशे सिमन्तो रजका धीतवा ससः॥ सुतस्थाने यदा सोमो पृथो वृद्धस्तु संमुखः॥ वडुगुरुश्च सहजेश्वानो वामा
 गभागतः॥ सवेदमयिनवमे भारद्वाजोपनाकुलः॥ वाघस्यदर्शनं वास्याहामी गेत्स न दुधभं॥ आदिगो राहुसो नीरवसहजस्थो कुमारिका॥
 प्रोक्षत्रां शुभगानां वा दर्शनं सर्वकामदं॥ षष्ठे नृतीये कर्माये भामश्चेन तत्र वेदप्रदि॥ दासो वेश्यासुरमांसं तानश्चैव सुनिश्चितः॥ त
 प्राक्ष्यैव मे यस्याजीवो ज्ञो वा त्रवर्जिते॥ आदर्शपुष्पाभासानि सुरदर्शश्च तान्नाप्रदि नृतीयगः॥ उद्धृतं गोमयं पश्य
 नृशीघ्रं तानंधनं दिशेत्॥ इत्यादयः कुनग्रंथे योजेया विस्तरयादिह नोक्ताः॥ ४४३॥ ॥ श्रीरामकृष्णशूरराशूरता

अथाज्ञासकुनानशाईतविक्रीडितेनद्वेनाह ॥ वंधोविति ॥ ॥ वंध्याप्रसिद्धा ॥ चर्मप्रसिद्धं ॥ तसंधान्यादितुसं ॥ अस्थिसर्पतवणाप्रसिद्धानि ॥ अंगारोर्निर्धूमो गितिपि
 राः ॥ ॥ इभनं पाकयोग्यम् ॥ क्लीबः षट् ॥ विदुः इति विज्ञा ॥ अस्त्रीविशोसमावितामरः ॥ तैलं प्रसिद्धं ॥ उभनोवज्रद्वजाघवेशवान् ॥ वरुणशरिरात्तद्विनिवि
 शेषः ॥ ओषधं प्रसिद्धं ॥ अग्निः शत्रुः ॥ जटिलोजशवान् ॥ प्रव्रान्तसंन्यासी ॥ नृगं प्रसिद्धं ॥ व्याधितोऽविकल्पव्याधिमान् ॥ हिनवस्त्रं ॥ कुमारव्यतिरिक्तः ॥
 अभ्यक्तः कृततेजाभ्यंगोऽस्नानः ॥ विभुक्तकेशः असंयतकेशः ॥ पतितो मप्रयानाप्रमिश्रायवान् ॥ व्यंगिष्ठनसिकादिः ॥ शुभार्तः शुशीदिनः ॥ असकृ
 धिरं ॥ स्त्रीपुष्पं स्त्रीरागं मनु ॥ सारः कृकलासः ॥ स्वगोहृदने स्वगोहेऽग्निदाहः ॥ मर्जारयुद्धं प्रसिद्धम् ॥ शुनं द्विका ॥ ४४४ ॥ ॥ काषाणीगुडेति ॥ ॥ का
 षायागविशेषो नरकं वस्त्रं काषाणीतवान् ॥ गुडनेत्रं प्रसिद्धं ॥ पंकः कर्मः ॥ विधवाकुक्षे प्रसिद्धं ॥ कुटुम्बकतिः पुत्रपित्रादिभिः कलाः ॥ वस्त्रादेः आदिशब्देन कुमण्डलुद्वजोद
 रवत्तनं निर्निमित्तं स्वहस्तासनं ॥ मुद्रापापहिषाक्षेपांसमरं युद्धं ॥ हस्तवर्णानि धान्यानि माषादिनि ॥ कार्पासं तलं ॥ वमनं वातं ॥ दध्ने दक्षिणभागे गृहीतं गदं भद्रं
 ॥ अतिरुद्धको धाधिकं ॥ गर्भिणी गर्भवती ॥ मुण्डा मुण्डितशिरस्कः ॥ आर्जस्ये आर्जवस्त्रं ॥ दुर्वत्स्वमुरवोऽप्यपरमुखोऽप्येवादुष्टवाको ॥ अभवधिरा प्रसिद्धं ॥ दुष्टका
 रस्वतां स्त्री ॥ एते पदार्थाः गंतुः पुंसः यानसमये दृष्टाः संतो न भुजकिं नु भुजफलाः ॥ नारदः ॥ ॥ सर्वदिशु सुतं न सं गे सुतं मरणप्रदं ॥ अगस्त्यं सुतं गच्छेत्तपः

बंध्याचर्मतुषास्थिसर्पतवणांगारेऽवनर्क ॥ वविदुः तैलो मत्तवशौघधारिजटिलप्रव्राट् तलव्याधिताः ॥ नगनाभ्यक्तविभुक्तकेशपति
 तवांगशुभार्ता असृक् स्त्रीपुष्पं सारः स्वगोहृदने मर्जारयुद्धं शुनं ॥ ४४४ ॥ काषाणीगुडतक्रयं कविधवाकुक्षः कुटुम्बकतलवस्त्रा
 देसवत्तनं मुद्रापापसमरं हस्तवर्णानि धान्यानि माषादिनि ॥ कार्पासं वमनं च गदं भद्रं दक्षिणभागे गृहीतं गदं भद्रं
 गोधाज्ञाहवक्त्रकारि शशकानां कीर्तनं शोभनं नो शब्देन विलोकने च कपिस्थाना मने वात्ययः ॥ नम्रतारभयप्रवेशसमये न द्वाप्यसंवीक्षणोच्यते
 स्ताः शकुनानृपशराविधोयात्रोदिताः शोभनाः ॥ ४४६ ॥ ॥

ननु वैतवेरिति ॥ ओषधेवाहनारोहे विगोदेशयनेऽग्ने ॥ विप्रारं नेवीजवापे शुनं सपुशुशोभनं ॥ ४४५ ॥ ॥ अथान्यदुक्तं शाईतविक्रीडितेनाह ॥ गोधेति ॥ ॥ गोधाप्रसिद्धः
 विशेषः गोधेति भाषया ॥ प्राह को गात्रसंकोची प्राणिविशेषः ॥ भ्रुकः प्रसिद्धः ॥ अहिः सर्पः ॥ शशकः प्रसिद्धः ॥ यानसमये यथा गोधादीनां कीर्तनं स्वमुखेन न्यमु
 खेन वा शृणुं भुजम् ॥ नपुनरतेषां शब्दोक्तं मध्यतः विज्ञातं नो भुजं निविद्धं ॥ कपिस्थानां कपीनां वानराणां भद्रं कादीनां अतो गोधादिव्यायस्ये जेयः
 ॥ यथा ॥ वानराणां भद्रं कानां कीर्तनं निविद्धं ॥ तेषां मेव दर्शनं शब्देनैवा निविद्धं भुजमित्यर्थः ॥ नम्रतार इति ॥ नम्रा गंगादेरुत्तरतो ॥ भये भयसंवाचिनि कार्यापत्ता
 यणादि ॥ प्रवेशगृहप्रवेशे ॥ समरे संग्रामे ॥ न द्वाप्यस्य न द्वाप्यस्य संवीक्षणं गवेषणे प्रागुक्ताः ॥ शकुनाद्यस्याविपरिज्ञातेयाः ॥ भुजशकुनाविप्राश्चेत्यादयो
 ॥ भुजशेयाः ॥ बंध्याचर्मतद्वदय ॥ भुजशकुनाः भुजफलदाज्ञेयाः ॥ ॥ नृपेति ॥ नृपदर्शनार्थं गमने यात्रायामुदिता विप्राश्चेत्यादयः भुज
 जेयाः ॥ नृपावलोके शकुनः प्रयागावदित्युक्तेः ॥ राजदर्शनस्य भयस्थानत्वादपवायम् ॥ ४४६ ॥ ॥ श्रीरामकृष्णशरणं शरणम् ॥

अथानुदयिअनुदुभाह॥वामामिति॥ ॥कोकिलपञ्चोप्रसिद्धे॥पोतकीदुर्गति॥सकरीजात्यवटिका॥वत्तापंदिविशेषः॥पिंगलाभैरवी॥कुङ्कुमाकुङ्कुदरी॥
शिवामृगाति॥पुरुषसंज्ञितापुंनामानः॥कपोतखंजतिरिहंसादयः॥एनेगच्छतांराजादीनांवामांगेवामभागेसत्ताःसु॥४४॥ ॥अथानुदयनुदु
भाह॥॥छिक्वेति॥॥छिक्वेमृगजातीविशेषः॥पिण्णकःपंक्षिविशेषः॥भासःश्रीकारुःवानरः॥एनेप्रसिद्धाः॥रुर्मृगविशेषः॥स्त्रीसंज्ञकास्त्रीनामान
॥काकःप्रसिद्धः॥अशोभध्वकः॥श्वानःकुङ्कुरः॥एनेयात्रायोगंनुदक्षिणभागेगाःशुभोः॥४४॥ ॥अथोक्त्यतिरिक्तानामृगपक्षिनां सामान्यतः प्राद
क्षिणपेनशकुनमनुदुभाह॥प्रादक्षिणगेति॥॥रुवतिरिक्तामृगाःपक्षिणश्चयात्रायप्रादक्षिणेनगताश्चिन्ताःश्रेयाःशुभफलदाःसुः॥एतनुभोजानुगा
विषयसंख्यास्त्रिपंचसमादयश्रुतुनोदक्षिणसदातिधमाःसुः॥वामेइति॥स्ववामभागेस्वरस्वनागदिभूयदेतिधमाः॥॥अथशकुनानांरिक्तताकात
विशेषेनेर्ध्वमाह॥वराहः॥नशामनेवगायाहोनारेण्यमसंस्थितः॥दिव्यरोनशर्वर्थाशर्वर्थांनचूरोदिवा॥ईदुरागाईततत्रकलहामिषकाक्षिणः॥आप
गात्ररितामिताम्राह्याःशकुनीःध्वित॥एहिताजवातेयकुरंगमृगाःशशाः॥नित्यताःक्षिप्रिरेजेयावसतेकाककाकिलोः॥ननुभाद्रपदिग्राह्याःशु

वामांगेकोवितापद्धीपोतकीसूकरीवला॥पिंगलाधुंकाश्रेयशिवपुरुषसंज्ञिताः॥४४७॥विष्णुःपिपकोभासःश्रीकण्ठवानः
शेरुः॥स्त्रीसंज्ञिकाकाक्यश्वानःस्पृष्टिगताःश्रुभाः॥४४८॥प्रदक्षिणागताःश्रेष्ठायान्त्रायांमृगपक्षिणाः॥ओजामृगावजं
नोतिधानावामेखरस्वनः॥४४९॥आज्यपशुकर्नेस्थित्याप्राणानेकादशप्रजेन॥द्वितीयेषांदशप्राणांस्तृतीयैकविंशजैर्॥४५०॥

कराभ्युपदेशः ॥ शिवयश्च दगा कौंताः शिवगोहस्ति चान्तकौ ॥ व्याघ्रश्चानरहीपिमहिषाः सवितेशयाः ॥ हेमनोनिःपल्लाजेयावताः सर्वविमानुषा इति ॥ प्रभग्नभुक्
इमकराश्चमशाननस्मास्थितुषाकुलेषु ॥ प्रकारभूयास्तयजर्जरेषुसोमोपिपापः शकुनः प्रकृत्यः ॥ वरश्चयेदुर्जनकात्सर्वेतिरक्षिपद्याप्रमुखेस्वमंगे ॥ वरंतरं
रिनिधिं भूजाभां नोद्धंघयेदुः शकुनं कदापि ॥ ४४२ ॥ ॥ अथावश्यककार्त्तविरुद्धशकुने जाते किं कार्यमित्यनुद्बुधाह ॥ आश्रयेति ॥ निर्गमिनसम
ये आश्रये पशकुने जाते एकादशप्राणान् स्थित्वा एकादशप्राणां पीरिद्धे प्रकातं स्थित्वेत्यर्थः ॥ ततः समीचीनशकुने बुजेत ॥ किंतु परस्वल्पगृह्णाम
गच्छेत् ॥ दशगुर्वक्षरेः प्राणा इति ॥ कक्षयेन नुप्राणायामं त्रयेव प्रतीक्ष्यमित्युक्तं ॥ यायी विरुद्धशकुने मादौ दृष्ट्वा प्रयत्नतः ॥ प्राणायाम
मन्त्रयंकुर्याद्वितीये द्विगुणाश्चरेत् ॥ तृतीये पुनरावृत्त्यं त्रयायादिना त्ररे इति ॥ ४५० ॥ ॥ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥

अथ गृह्यारंभे विशिष्य कालनिषेधमुपजातः ॥ गृह्येशनेति ॥ ॥ अर्केऽक्षय्यशुक्ले विवले निर्वले स्तेऽस्तंगते नीचि नीचराशिगते सति क्रमानुगृह्येशनं न स्त्रीमुखविन्नशो भवेत् ॥ यथा ॥ सूर्यो निर्वले नीचस्थे वा गृह्येशनाशः ॥ इदं चोदनिर्वले स्तेऽस्तंगते नीचराशिगते वा गृह्येशनाशः ॥ ॥ अक्षय्यशुक्ले निर्वले स्तेऽस्तंगते नीचराशिगते वा गृह्येशनाशः ॥ ॥ वक्षिष्णुः ॥ मीने शत्रुगते जीवे शुक्ले चंद्रयवारवौ ॥ निर्मितं सदनं शत्रुदत्तनिः स्वत्वमाप्नुयादिति ॥ अस्तदेवात्र न ग्राह्यः प्राग्निदेवीसुकोत्तवैः ॥ नस्तदेवः सदा त्वेन मेव त्वस्य न स्यात् ॥ एष्टगते वा विधुवस्तुनो भेसति रवनिः खनुनं चौरकृत्वा पहारं न दृशात्सर्वस्य हानिः स्यादित्यर्थः ॥ पुरः एष्टं चैव दिग्द्वारकं भसा ॥ ॥ यथा ॥ गृह्यारंभे वा दिशि जाकास्य प्रकेदयं कृत्तिकादिर्मिणच ॥ वामदक्षिणभागतः पुरः शस्तं शान्तिकारकं ॥ अग्रदृष्टे न दानं यद्यदिच्छेद्यमात्मनः ॥ अक्षय्यदृष्टे वा को भ्रमः अग्रदृष्टे न शैत्यं न इति ॥ अथ माशयः ॥ कृत्तिकादिसप्तनक्षत्रेषु अनुवाधादिसप्तसु वा गृह्येशने वदने नक्षत्रे च सति पूर्वद्वारे पश्चिमद्वारे न कार्यम् ॥ तत्र च द्रुः एष्टं स्थितौ गृह्येशनावा भवीत ॥ एवं मघादिसप्तसु धनिष्ठादिसप्तसु गृह्येशने वदने नक्षत्रे वा सति दक्षिणद्वारे उत्तरद्वारे कार्यमित्यर्थः ॥ ४६२ ॥ ॥ अथ इदानीं वायकथनपुरःसरं सप्तमं कश्चिज्ज्ञानमुपजातः

महेशाननस्त्रीमुखवित्तमासोर्केही ज्यथुकेविवलेलनीचे ॥ कर्तुः स्थितिने विधुवाकुनोर्भेयुरस्थिते पदगते स्त्रीनस्यात् ॥ ४६२ ॥
 भनागतसंख्ययईरिनोसोक्रवादिनामाक्षरयुक्तसपिंडः ॥ नक्षत्रगुरोरिद्रुक्तान्तरयाह्यताभवेयुर्नभोतकोत्र ॥ ४६३ ॥
 दिक्षुपूर्वादिनः शालाक्रवाद्रदोक्ततागजाः ॥ शालाक्रवांकसंयोगः सैकोचश्चक्रवादिक्म ॥ ४६४ ॥

॥ ॥ अमिति ॥ ॥ प्रागुक्तदिशाकल्पितं यत्तद्वहं न तत्रागरेष्वेवं भक्तावसिष्ठं सव्यय इति ॥ यथारोहिणी भं अयमेव वायः असेवायः अवादिनामाशस्य
क ॥ अवादिनामाशस्य नैव नक्षत्राणि ॥ यत्संख्यानिदिक्षु नामानिदिक्षु द्वाराणि चिकीर्षितानि तदनुरोधेन यदागतं अवादिगृहनामतदक्षरसंख्यायुक्तः ॥ जनः स
इत्युक्तः गुणैस्त्रिभिस्तस्य भक्तावसिष्ठः एकद्वितीयादि ॥ अयमराजसंज्ञकास्त्रयोऽंशाः स्युः ॥ अत्र गृहं न त्रयोऽंशमाख्यां शक्यते ॥ अर्थादिद्वाराजाने
नयत्तदो ॥ ४६३ ॥ ॥ अथशाखांशानयनं यथा नक्षत्रास्त्रयोऽंशाः ॥ दिक्ष्विति ॥ प्राच्यादौ रोचिकीर्षितेशाखांशानां क्रवांक एकः ॥ दक्षिणास्यां द्वौ ॥ पश्चिमा
स्यां कृताश्चत्वारः ४ ॥ उत्तरस्यां गजाष्टौ ॥ अथदिक्परत्वेन यावन्नि एक १ द्वौ २ त्रीणि ३ चत्वारः ४ चिकीर्षितानि ॥ तावन्तशाखांशानां क्रवांकाणां संयोगः स
केकयुक्तः अवादिक् वेदमगृहं स्यात् ॥ ॥ ६ ६ ६ ८ ७ ८ ८ ४ ८ गुणाक ॥ यथा ॥ पूर्वस्यां पश्चिमायां च द्वौ रोचिकीर्षितेशाखांशानां क्रवांकां ४ अस्या
योगः ५ सैकः ६ सव्यगृहं जातं ॥ खराख्या ॥ ८ ७ २ १३ ८ ३७ १५ ३७ १२० भाजकं ॥ एवं पूर्वदक्षिणोत्तरदिक्षु शाखांशानां क्रवांकां ५ २ १८ योगः ॥ स
कः २६ नक्षत्रागृहं ॥ ॥ दक्षिणोत्तरदिक्षु शाखांशानां क्रवांकां ५ २ १८ योगः ॥ ४६४ ॥

अथकेषां निमित्तेन गृहस्थायामादि नवकुंडपजातिकापथावक्राभ्यामाह ॥ पितृदेनेति ॥ आयुर्विनि ॥ ॥ पितृक्षेत्रपत्तेन वधास्थापिते मेरुगणनवादिभिरेकैर्मन्त्रैश्च सति ॥ यदवशिष्टं
 दायारिकं स्यात् ॥ यथा ॥ ॥ क्षेत्रपत्तेन वभिर्गणितं अष्टभिर्भक्तं शिष्टमाया स्यात् ॥ ननु यथा ॥ ॥ पितृः २०७ नवगुणितं २२७ अष्टभक्तं शेष ३ सिंहस्यो जानः ॥ एवं संप्रपन्ना नीता इमे ॥ वि
 र ७ अशक ५५ व ४ अणं १ नक्षत्रं ४ रोहिणी ॥ निधिश्च ४ ननु यथा ॥ यथा २ प्रीतिः ॥ अयुः ६६ ॥ ॥ उक्तं च ॥ गवि कृष्य गुराणां हनान्नतु धिया जितं न भूयते नागाऽपि विवाकशस्य
 प्रतिधिया गेख सूर्य भजेत ॥ आयुर्वारमथांशवधनमस्तं गतारं निधिं विनये प्रोगं ता यु रिति तीह शेषकयं प्रोगतां त्रिकै रिति ॥ ॥ अथ वा युज्यो जनं ॥ विषयस्य ॥ शुभो यवस्मात्पयसो
 कः ॥ रवः ॥ वाराणां सूर्य राशेऽपेक्षा ॥ सदा वृत्तिभयं प्रदा ॥ यथा ॥ गणितं नो भविष्यारः सभिः ॥ ननु शिर्षमिष्टमिष्टं केतो निंदो ॥ तदंशाय स्मितस्मिन् शिष्टान् मेघं पृथिव्यं न
 तां सानिधि ॥ एवं सूर्यं पारोपि ॥ अन्वेषो वारराशं प्रदा ॥ शुभो ॥ अंशानां ॥ गृहस्थागतनक्षत्रं तत्तद्विद्वान्नामकं यदि ॥ तत्र वांशवशात् तत्र जातव्यं सर्वदा इति ॥ यथा ॥ ॥ प
 तिकादिहिराण्यात्मकस्तैकैकं तैकैकं मेघः ॥ ह्यदिशे वृषः ॥ अगेष्टा विने शेषं मिथुनं ॥ अंशया एव ॥ पुनर्वसा चण्डाकं त्रयं यावत् मिथुनं ॥ अन्यकथार्क ॥ एवं मुत्तराणां
 कुंजादिपुत्राणां मेघं पूहनीये ॥ ननु निःसंदिग्धं शिष्टादिषु ॥ धनार्गयोश्च ॥ धनदिक् गृहं दृष्टो निधनाय मरणाधिकमिति सत्रस्य ॥ विषयदा विपत्तारोप्यति प्रतिकृ

पितृदेनवां र्गदगजात् नि ३ नागा ८ त्रि ४ नृगै ८ पुंशिते क्रमेण ॥ विभाजिते नाग ८ नगां ७ क ६ सूर्य ५२ नाग ८ क्ष
 २७ तिष्ठ १५ क्ष २७ स्वभातु ५२० मिश्रा ॥ ४६५ ॥ आयो वारो शोको प्रव्यमृगामृक्षति धिर्युतिः ॥ आयुश्चाथ गृहे शर्षे गृह
 भौक्यं मृति प्रमि ॥ ४६६ ॥ शुभम् ॥ ॥

तदा ॥ निधनाख्यातारकानुसर्वथा निधन प्रदा ॥ ॥ अर्थः ॥ गृहकर्तुं नक्षत्राज् गृहभंगं गणपं नवभक्तावशिष्टं यदि विपत्तारोदिकं स्यात् तदा तद्गृहं मृत्तिसंस्थातं यथा
 शुभम् ॥ ॥ कल्पयः ॥ दत्ते ३ स्वतन्त्री यश्च यं वमर्षयशः अयं ॥ आयुः क्षयं संप्रमर्षं कर्तुं भाग्यदिसंप्रमिति ॥ यदा तु गृहस्थं केमेव नक्षत्रं तत्र स्वयमेव
 क्षिपयिमाह ॥ ॥ गृहेति ॥ गृहे शर्षं गृहस्वामिनश्च त्रं प्रगुक्तप्रकारेणा नीतं गृहं न तयोरेकमेव चेदस्यात् तत्तद्गृहं कर्तुं मरणाप्रदं स्यात् ॥ गृहस्था ननु
 यत्नेनैवं धिर्यं चेन्निधनं प्रदमिति वशिष्टोक्तेः ॥ वास्तुशास्त्रे हिराण्यात्मकेषु भेषु राश्यादिनिर्यामया भिहितः ॥ अश्विन्यादित्रये मेघेति हे प्रोक्तं मघात्रयं ॥ मृतादि
 त्रितयं चापिशेषेषु न वराशयेति ॥ अयं पक्षो वास्तुशास्त्रे न वशात् उक्तेरक्तेः ॥ गृहस्थनक्षत्रराशिज्ञानेन वराविश्वइत्या प्रुक्तप्रकारेण गृहस्वामिनश्च त्रराक्षि
 शातघटिकादि विचारो विधेयः ॥ तत्र नाडी विधे प्राशस्त्यमुक्तं विनामरोगो ॥ सेव्यशेच कयोश्चैव गृहजस्वामिनोरपि ॥ यस्परं मित्रयोश्चैव देवनाडी प्रशः
 इत्येते ॥ ॥ तिथिप्रयोजनं ॥ दर्शरिक्तां वर्जयेदिति ॥ योगानां सपिंडुष्टयोगाश्च वर्ज्याः ॥ आयुः प्रयोजनं ॥ तात्कालं गृहावस्थिति रिति ॥ अजामीलाशदिभि
 धर्थं जंगलादिकं प्रक्षिप्य विशोधयार्धेन फलं शाध्यं ॥ ४६५ ॥ ४६६ ॥ ॥

राम

८५

अथ देवा तया दोषिदि सुखमुखमिदं प्रशयाह ॥ देवा तये इति ॥ अत्र यथासंख्यं संवंधः ॥ देवा तये पारंभे राहु मुखं मीनार्कतः त्रिराश्वस्थिते
 सूर्ये ऐशानो विलोमनो विपरीतं विदि सुखाय वादि सुखं होमं स्वस्थान ॥ यथा मीनमेव राश्वस्थिते सूर्ये ऐशानो राहु मुखं ॥ मिथुनककट
 स्थः सिंहस्थे के वायव्यां ॥ कंठानुतादृष्टि कस्थे के नैऋत्यां ॥ धनुमकरकुंभस्थे के आग्नेयां राहु मुखमिति अर्थः ॥ एकगृह आरंभे पिसिंहार्क
 तः त्रिपवस्थिते के विलोमनः ॥ मन्थाराहु मुखं स्थान ॥ अथि कदि त्रिमे वायव्यां ॥ कुंभादि त्रिमे नैऋत्यां ॥ मृषादि त्रिमे आग्नेयां राहु
 मुखं स्थान ॥ तथा जताश्वपारंभे पिसुकरा कान्तद्विराश्वस्थिते के विलोमनः ऐशानो राहु मुखं स्थान ॥ मेषादि त्रिमे वायव्यां ॥ वृक्षादि
 त्रिमे नैऋत्यां ॥ तुलादि त्रिमे आग्नेयां राहु मुखं स्थान ॥ फलमाह ॥ स्वति इति ॥ देवा तया ॥ दक्षिणपक्षे राते भूमिहो ॥ धने कर्मवसति राहु मुखं कात्रदिशः सक
 शास्त्रेष्वभिनिदि कश्च भवेत् ॥ यथा ऐशानो राहु मुखं तत एहं दिगान्तीत स्या प्रथमखाता भः शुभक तदः ॥ एवेवायवां राहु मुखं तत एहं विदिने
 शान्ति स्यात्वातीरं भुभः ॥ स्वसर्वत्र ॥ उत्तरे ॥ ईशानतः सर्पति कातसर्पे विहाय एहं गणवे हिदिशु ॥ दोषो स्यात्वातो मुखं मध्यपुं च यं परि

देवा तये गेह विधौ जलासये राहो मुखं शंभुदिशो विलोमनः ॥ मीनार्क सिंहार्क मृगार्कतः त्रिमे राते मुखं पृथ्वी दिशु
 भाभवेत् ॥ ४७३ ॥ कूपे वातोर्मध्यदेशे नारास्त्रे रात्यादौ पुष्टि र्भयं रुद्रिः ॥ सूना न शोखी विनाशो मृतिश्च संपत्पीडाशत्रु
 तः स्यात्सोखं म ॥ ४७४ ॥ भुभम् ॥

न्यत्र खने वनार्थम् ॥ वृषा कदि त्रयं वेदां सिंहदिगणये हरे ॥ देवा तये मीनार्कतः दत्तदगे मकरादि कापिति ॥ स्वातारंभे रादि नक्षत्राण्यह ॥ मांड
 वा ॥ अधोमुखे नैविदधीत स्वातः शिलासथे वो ह्रिमुखे अपहम् ॥ तिर्यग्मुखे दारिकपाट दानं गृहं प्रवेशो मृडभिर्ध्वं वक्षै रिति ॥ ४७३ ॥ ॥
 अथ गेह कूप निर्माणदिगवस्थित्या फलं शालिमाह ॥ कूपे कीत ॥ ॥ वेश्मभूमी स्तरास्त्रियामिति वाक्तरावः पुष्टिगः ॥ वास्तोर्गहस्थ मध्यमध्या
 गे कूपे जल कूपे सति स्वाभि नोर्थ नाशः स्यात् ॥ अथैशानादिपुष्टि मार्गैलाष्टशुदिशु पुष्टिरित्यादि फलं ॥ यथा ॥ ऐशानो कूपे पुष्टिः ॥ पू
 र्वस्यामे भयं रुद्रिः ॥ आग्नेयां पुत्रनाशः ॥ दक्षिणस्यां स्त्री विनाशः ॥ नैऋत्यां गृहपते मृतिः ॥ पश्चिमायां संपत् ॥ वायव्यां शत्रुनः सकाशात्पीडा
 ॥ उत्तरस्यां कूपे सुखं गृहवा मि न स्व ॥ ॥ वसिष्ठ ॥ ऐश्वर्यं पुत्रहानिश्च स्त्रीनाशो निधनं भवेत् ॥ तपत्पुत्रभयं सोखं पुष्टिः प्रागादिनः क
 माह ॥ कूपे मृते मध्यमे तु धनहानि सुवा सुनेति ॥ ॥ अथ कूपारंभे चक्रमाह ॥ कूपे कर्मात्म ध्यागने त्रिभिर्भैः स्वाहृत्कं पूर्वदिश त्रिभैः
 ॥ स्वराजं जलं स्वाहुजलं जलं भयः स्वाहृत्कं शारजलं शिलाश्च ॥ मिश्रजलं शारजलं कपाद्रवेदासूर्य नातत्रिभिर्भैः शुभाशुभमिति ॥ ४७४ ॥

राम

६१

अथ दक्षरत्ने नृपकरणाग्रहदिक्पञ्चतिलकेनाह ॥ स्नानस्येति ॥ ॥ पूर्वतः पूर्वप्रहृदिक्षुस्नानगृहादीनिगृहणित्युः ॥ यथा ॥ पूर्वस्यां स्नानगृहं ॥ आग्नेयां पाक
गृहं ॥ दक्षिणाग्र्यां शयनगृहं ॥ नैऋत्यां शस्त्रगृहं ॥ पश्चिमायां भोजनगृहं ॥ वायवां धान्यसंग्रहं ॥ उत्तरस्यां प्रवृत्तसंवेद्यगृहं ॥ ऐशान्यां देवतगृहं ॥ वसिष्ठः ॥ ऐशान्यां
दिक्षिस्नानगृहं आग्नेयां रक्षनालयं ॥ याम्यायां शयनं वैश्वानेभ्यां शस्त्रमंदिरं ॥ वायवां भोजनगृहं वायवां धान्यमंदिरं ॥ उत्तरां गृहात्कंसप्रदेशे शान्तिदेवमंदिरं
रमिति ॥ ॥ नारदस्तु ॥ भारद्वाजगारं उत्तरस्यां वायवां पशुमंदिरमिति ॥ जनार्दनस्तुति ॥ पूर्वप्रहृदिक्षुत्तमभ्युत्तस्तयोर्दिग्विदिशोर्मध्ये ऐशान्यां केसवनाप्रवे
रहालित्युः ॥ यथा ॥ पूर्वमियमोषधोषधनस्य दध्यातोऽनस्यगृहं स्यात् ॥ आग्नेयीदक्षिणयोर्मध्ये आउस्यघृतसंग्रहस्य ॥ दक्षिणा नैऋत्यां मध्ये पुरीषस्य विष्णुस्य ग
स्यगृहं ॥ नैऋतीययश्चिमयोर्मध्ये विष्णुभ्यासस्यगृहं ॥ पश्चिमवायवयोर्मध्ये रोदनस्यगृहं ॥ वायवोत्तरयोर्मध्ये रतस्यसेनागम्य ॥ उत्तरस्यां नयोर्मध्ये ओषधगृहं ॥ ऐशान्या
नीप्रत्यां मध्ये उरुवागीरितं सर्ववक्त्रनाधामगृहं कार्यं स्यादेत्यर्थः ॥ ॥ वसिष्ठः ॥ इद्राग्न्यां मध्ये नमोभ्ययम्याग्न्यां घृतमंदिरं ॥ यमराक्षसयोर्मध्ये पुरीषयोगमंदि
रं ॥ रक्षासां नृपयोर्मध्ये विष्णुभ्यासस्यमंदिरं ॥ तोषशान्तिनृयोर्मध्ये रोदनमंदिरं ततः ॥ कामोपभोगसदनं वायुकोवेरमध्यमे ॥ कोवेरेशानयोर्मध्ये विवि
त्तामंदिरं सदा ॥ गृहहस्तिभ्यां सर्ववक्त्रसंग्रहं ॥ सप्तकारयदेवं उमा मुक्तादिषोऽश्नुति ॥ ४७५ ॥ ॥ अथ विश्वमाहोपजातिकयाह ॥ जीवाक्रीरिने ॥

स्नानस्य पाकशयनाच्च भुञ्ज्यान् धानं भाण्डरैर्देवतगृहपरिचर्यपूर्वतः स्युः ॥ तत्र मध्यमेन कृतमथ नाज्यपुरीषविद्याभ्यासाखरोदनरेनौषधिसर्वधामः
॥४७५॥ जीवाङ्कविष्णुत्रयोदशेश्वरेण स्नानादिजातिभिस्तु स्वत्रिगेषु ॥ स्थितिः शतस्याक्षरदासित्तकरिजपननुग्रहसुनेशनैः
॥४७६॥ लम्बान्तरयेषु भूगुप्तप्रानुभिः केद्रगुरोर्वर्षशतोयुरालयः ॥ वन्द्यगुरुत्वोन्निशाशीकुजार्कजीलाभेन दाशीनित्यमात्यः ॥
॥४७७॥ खेत्तेषु ज्ञेयगंगागुरोर्विश्रुता ये वा ॥ शनोऽष्टोत्तरीया गवालक्ष्म्या युक्तं चिरं गृहम् ॥ ४७८ ॥ प्रज्ञाचरे यदेकोपि पुरांशस्था
गृहे गृहम् ॥ अद्धानः परहृतास्यै बुद्ध्या ब्रह्मणि पोतलः ॥ ४७९ ॥

[illegible]

अथान्यविशेषवर्णनं जितकेनाह ॥ पुष्पध्वजेति ॥ ॥ पुष्पः ॥ प्रवाणिप्रसिद्धिनि ॥ इदमगः ॥ ह्रीः प्रवराः ॥ सार्प्य अक्षेष्टा ॥ जलं पर्विषाज ॥ एते नक्षत्रेः सजीवैर्गुरः
युक्तैः तदासरे रागहवासरराष्ट्रकर्मकर्तुमारुगुहं सुतान पुत्रानुराजं वदन्ति तादृशं स्यात् ॥ अत्र संमतिर्विष्णुवारदवाक्यतः ॥ दीशेति ॥ दीशं विशाखा ॥ अश्विः
अश्विणी ॥ तक्षगवित्रा ॥ वसुधनिष्ठा ॥ पाशो ज्ञानभै ॥ शिवार्द्रा ॥ एते नक्षत्रेः सशुक्रैः शुक्रसहितैः सितस्य वासरे च कृतं गृहं धनानि सुवर्णानि धान्यानि धीहादीनि
ददाति तादृशं स्यात् ॥ ॥ तथा च नारदोक्तं ॥ अथ रागाष्टादशो श्रीवरोहिण्यां नोत्रात्रये ॥ गुरुवार कृतं वेदमराजयेत्यमिहोच्यते ॥ तद्धरेण पुत्रस्य राजपुत्रं भवति निश्च
यान् ॥ अत्र वशिष्ठादेन धर्मशास्त्रेण दत्तुं सारं रागमृतं नक्षत्राभिधानम् ॥ इत्यादि रात्र्यादिदुर्विस्तृता जलोदुषु ॥ गुरुणा सहितेषु कृतं गृहं श्रिया चित्तमिति व
सिद्धोक्तैः ॥ अश्विनी ज्ञाननारायणविशाखा नक्षत्रिके ॥ धनिष्ठा मिष्टादिनिभे शुक्रवासे ॥ तद्वेद्यनिष्ठानस्तत्रैतरे सदृशो भवेत् ॥ अत्रापि नक्षत्रनेदः प्राप्ति
समाधिः ॥ मूलं च रेवती चैव हस्ति काष्ठादमेव च ॥ एषु भौमेन युक्तेषु वारे न स्येव निर्मिते ॥ अग्निनास्तन हस्तपुत्रराशश्च जायते ॥ रस्तार्यमथाष्टदासु चतुर्था
दुजेपि ॥ वसुधेव वारे च धनपुत्रसुखप्रदं ॥ अजयिष्ठिनयेयाम्यभिनेरान्तर्भवेपि च ॥ समदेमं देवारे च गृहं तेन वारं स्यात् ॥ पुत्रो जायथाथ वाने स्थितं गृहं ते
यस्य सैरिति ॥ ४८० ॥ ॥

पुष्पध्वजेदुहरे सार्पजितैः सजीवैस्तदासरे रागजुक्तं सुतराज्यदं स्यात् ॥ दीशाश्विनसवसुषादिशिर्वैः सशुक्रैर्वारे सि
तस्य च गृहं धनं धान्यदं स्यात् ॥ ४८० ॥ सारः करं ज्ञात्वा मघां च मूलैः कौजे प्रवेशमग्निमुतातिदं स्यात् ॥ सजेः कदाप्यार्प
मतक्षहस्तैर्जस्येव वारे सुखपुत्रदं स्यात् ॥ ४८५ ॥ अजेकपादीहं बुधशोत्रमित्रानतातैः ॥ समदेमं गुरुवारं सादसो नृत्युनं
गृहम् ॥ ४८२ ॥ सूर्यर्क्षप्रगर्भैः शिरस्यथ मूलं तक्ष्मीननः कोराभेर्गुरुहस्तनं ततो गजमिनेः शारवा सुमोखे भवेत् ॥ देह
रांगुणभैर्गुरुहस्तनैः मधोस्थिनेर्बुधनेः सौरव्यं च कर्मिदं विज्ञेयं सुभियुध्याहारविधेयं शुभम् ॥ ४८३ ॥

अथान्ययोगद्वयमिदं वक्तुं याह ॥ सारैरिति ॥ ॥ हस्तापुष्यरेवती मघापूर्वाषाढा मूलैः सारैर्गुरुहस्तनैः ॥ कौजे यो मसं वं धिनि वारे कृतं गृहं अग्निमुतातिदं अग्निघा
जदराजितादृशं स्यात् ॥ सजेरिति ॥ रोहिण्यश्विनी पुनराफालो र्गवित्राहस्तैः सजेर्बुधयुक्तैः तस्येव वारे कृतं गृहं सुखदपुत्रदं स्यात् ॥ ४८५ ॥ ॥ अथान्ययोगम
नूतुं याह ॥ अजेकवेति ॥ ॥ पूर्वजाद्रात्रराभाजपक्षउपेक्षानुराडा स्वाति भरणी नक्षत्रैः शनेश्चरुक्तेर्मरुत्येव वारं च प्राप्तिं गृहं सौभेतेषु युतं स्यात् ॥ अत्रायनि
मुहूर्तः ॥ पूर्वगृहं भनक्षत्राणि जतो वसुधवक्त्रिके शोघातिपञ्चादिदं योगपर्वकं विचार्यैव गृहं नः शुभफलं भवेत् ॥ ४८२ ॥ ॥ अथ केवां विधेतेन
सारं च कृतं सप्तशतं किंकिदिनेनाह ॥ सूर्यारिति ॥ ॥ सूर्यादि विहितं नक्षत्रातयुगभैश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः कोणभैः कोणेषु स्थिते उदयनं जनवासरहितं स्यात् ॥ तद
यमेव जमिनेर्वाशारवास्थितेर्गुरुहस्तमिनः सौरव्यं स्यात् ॥ तदग्रिमैर्गुरुभैश्चिभिर्नक्षत्रैर्दृष्टमात्रस्थितेर्गुरुहस्तमिनो मृति स्यात् ॥ ततस्तदग्रिमैर्बुधभैश्चतुर्भिर्न
क्षत्रैर्मध्यमैर्काशस्थितैः सौरव्यं स्यात् ॥ कतितायमाह ॥ नक्षत्रमिति ॥ ॥ द्वात्रिंशं विज्ञेयं शुभियुध्याभं शुभफलं ददति विधेयं कर्ममिति गप्रनोपसंहरति ॥ ४८३ ॥ ॥
इति श्रीदेवज्ञानसुतदेवज्ञरामविरचितानां स्वस्त्युक्तमुहूर्तविग्रामवर्गीयकायां प्रमिताक्षरायां वास्तुप्रकरणं समाप्तम् ॥ ५२ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

राम
८८

७-६
८२

अथ जीर्णगृहप्रवेशविशेषमिदं वज्रयाह ॥ जीर्णेति ॥ ॥ जीर्णेपि गतेनेन निर्मिते गृहे ॥ अग्निभयात्तन्निनादाहान् ॥ आदिशयेन बहुदृष्टिराज्ञकोयापु
 यङ्गैः यतिने गृहे पुनरपि सम्यग्नेवेकते उथापि पूर्विकाः सर्वेपि मासाज्ञयाः किंच मार्गेर्ज्योर्मार्गशीर्षकार्त्तिकयोः शुभ्रावर्णकेपि श्रावणपि वेशः प्रवे
 शः सत्तुभ्रफलदः स्यात् ॥ ॥ सनकुमारः ॥ गृहद्वारे नोदिनेमसि सौम्ये वा रविशे शुभमिति ॥ अत्रासापान्यते गृहद्वारे नोदिता मासा गृहप्रवेशेभिहिताः ॥ ने
 चसोमफलागुणावैशाखमाघश्रावणकार्त्तिकाः मासाः स्युर्गृहनिर्माणे पुत्रारोग्यधनप्रदाइति नारदोक्तेः ॥ मार्गशीर्षकागुणावैशाखमाघश्राव
 णकार्त्तिकाभिहिताः ॥ तत्रोत्तरायण एव गृहप्रवेशस्य वाक्यात्तरविहितत्वात् श्रावणकार्त्तिकमार्गशीर्षाणि मुत्तरायणत्वाभावाद्द्वारेष्वनूतन
 जीर्णगृहप्रवेशाभ्यां च वस्थाकथं प्रागभिहितं नारदवक्ष्येन उत्तरायणसाहचर्येण नूतनगृहप्रवेशसु पूर्वगृहप्रवेशयोर्विधानात् ॥ गृहद्वारे नोदि
 नेमसि सौरित्यनेन नुमासान्यतस्त्रिविधस्यापि प्रवेशस्य विधानादुत्तरायणीयमासात्रिविधप्रवेशोभूमाः ॥ दक्षिणायणीयमासाः श्रावणादय
 नु जीर्णगृहप्रवेशविषयाः ॥ अतएव नारदो मार्गशीर्षकार्त्तिकयानूतनप्रवेशमध्ये मन्वमाह ॥ अर्थादेव जीर्णगृहप्रवेशोऽनृक्षत्वमध्यवस्यते ॥

जीर्णे गृहेऽपि नयात्र वेपि मार्गेर्ज्योः श्रावणकेपि सस्यात् ॥ वेशोऽमुपेज्या नितवासवेषु नावश्यमस्तीदिविचारणात् ॥

अथुपति ॥ शततारका ॥ ईशः पुष्यः ॥ अनितः स्वाती ॥ वासवंधनिष्ठा ॥ एषु भेषु जीर्णगृहे अग्न्यादिभयान्नवेपि गृहप्रवेशः शुभः ॥ प्राक्प्रोक्तेन क्षत्रे शुभं भवे
 तिके मुनिकं त्यागादवगम्यते ॥ ॥ ज्योतिः प्रकाशः ॥ प्रवेशो नूतने हर्षे धृष्टे मित्रैः सुखाप्रये ॥ पुष्यस्वातियुतैस्तेजः जीर्णस्थादासवद्वयइति ॥ नावश्यमिति ॥
 तत्रेव विधे जीर्णे गृहे अग्न्यादिभयान्नवेपि अवश्यमस्तीदिविचारणात् ॥ अत्रास्तगुर्वस्त्वात्यवाहकसिंहस्थगुर्वीदिदोषाणां विचारणाविचारे नास्ति ॥ अस्ता
 दयः कालदोषाः संतुमावास्तुतथापि गृहप्रवेशः ॥ कार्यः ॥ सोपि पञ्चांगशुद्धिमात्रमंगीकृत्य विहिते नक्षत्रेष्वेव कार्यः ॥ ॥ ज्योतिः प्रकाशः ॥ नित्यपाणे
 गृहे जीर्णे प्राप्तेन परिधानके ॥ वधूप्रवेशमांगस्येनमौद्यंगस्य अयोनि ॥ ॥ वशिष्ठाके ॥ नवप्रवेशे हयकस्तशुद्धि न दृष्टस्य पूर्विकयोः कदाचित् ॥ प्रवेश
 पञ्चांगदिने शुक्लेन वा स्वर्चनं पूर्ववदेव कुर्यात् ॥ पूर्ववदेव नूतनप्रवेशे यथाहं हस्यो पूर्विकयोरपि कार्य इत्यर्थः ॥ नारदेन तु यात्रा निवृत्तिप्रवेशकाले
 द्विरपक्षिते वेति नडा कं प्रागभिहितं ॥ तदेतयोर्गोच्योरावश्यकानावश्यकत्वेन वा वस्था ॥ अत्र विविधेपि प्रवेशे नक्षत्रं कुराकानं कुरविदु
 वासवथावर्जम् ॥ ॥ तत्र वशिष्ठाके ॥ कुराग्रहाभिहितविदुर्न वविवर्जनीयं विविधप्रवेशे इति ॥ ४८५ ॥

राम
८२

अथ गृहप्रवेशादित्यातप्राक्कर्तव्यं वास्तुपूजां विधुस्तत्र क्षत्राण्युपजातिका पूर्वादिनाह ॥ मृदु क्रवेति ॥ ॥ एषु सप्तदशानुने सत्रे सुवाल्क्यर्षिणां वास्तुपूजा
 स्पर्शनं भूतवर्तिनं कारयेत् ॥ गृहपतिर्वर्त्मनः पूजां कुर्यात् ॥ पुरोहितो वा तु पूजां कारयेत् ॥ ह्यकोरं यत्नरस्यामित्यणो कर्तुः कर्मत्वं ॥ ॥ वासुपूजापूजा
 रमाह ॥ वसिष्ठ ॥ त्रिमीने मंदिरानां च प्रवेशा विविधे पितृ ॥ वास्तुपूजा च कर्तव्या पश्चात्तां कर्मयाम्यह ॥ गृहमध्यो ह तमात्रं सततांतरा पुनोपति ॥ एकस्मि
 तिपदे कार्येति तैत्तिरीयसंस्तुभ्यो भवेत् ॥ एकस्मिन् पदाः पंचवत् पारिं सत्सुरा र्क्षिताः ॥ द्वात्रिंशद्वा ह्यतो वक्ष्यमाणान् श्रुतं स्मृत्यो दशः ॥ तेषां स्थानानि तामाना
 त्रिवक्ष्यामि भवरकोणतः ॥ न त्रिगुणं भुकोणस्थस्वसेवैकपदेश्वरः ॥ आकाशमायुपहतः क्रमादिकपदेश्वरो ॥ स्वंप्राचीनयज्ञात्वात् न वम
 वायुदिक्षु च ॥ आपश्चात्प्राचैकपादो द्विपदाः पंचमध्यागाः ॥ पूषामध्ये यमात्रीः सूरमरायाम्यभागाः ॥ ओमा ओता विकुपदो द्विपदाः पंचम
 ध्यागाः ॥ अहो पितृगाणाधीनाः पापानाः पश्चिमि पुराः ॥ आप्रतौ द्वौ वैकपदो द्विपदाः पंचमध्यागाः ॥ त्रिगुणं द्विपदसुराः सप्तमी सोमदिक्षि क्रमात् ॥
 न त्राधः स्थानुः कोणस्थी सानादिषु क्रमात् ॥ आपसाधि त्रिजय रुद्राश्चैकपदेश्वराः ॥ मध्येन वपदे वृक्षान्तस्थे शानादि कोणगाः ॥ आपवत्सो सविषु
 धाधिप संज्ञकः ॥ राजसध्या च चत्वारः सुराश्चैकपदेश्वराः ॥ ब्रह्माण पूर्वतो दिक्षु त्रिपदाश्चामरा अमी ॥ अर्यमा व विवस्वाश्च मित्रः पृथ्वीधरः क्रमात् ॥ सप्त

मृदु क्रवसिपुचरे सुमत्तमे वास्तु चर्चनं भूतवर्तिनं च कारयेत् ॥ त्रिकोण के द्रव्य धन त्रिगैश्वर्ये र्जने त्रिषष्टाय गतैश्च पापैः ॥ ४८६ ॥

स्थलेषु देवेषु स्थायिनेष्वीदृशं भवेत् ॥ कोणेषु पंचपंचैकवत् पूर्वकपदाः सुराः ॥ प्रागादिदिक्षु द्विपदाः पश्चपश्चयथाक्रमं ॥ ब्रह्मणः पूर्वतो दिक्षु त्रिपदाः सूरनसुराः ॥
 त्रिगुणं पुरोनापुर्णं योज्यं त्रिपाकशासनः ॥ सूर्यः सत्यावृषाकाशौ कयः पूषा च वैतथा ॥ गृहर्क्षं पितृपतिगन्धर्वो भृंगराजकः ॥ मृगः पितृगाणाधीश सदा देवीरि
 काह्वयः ॥ सूर्यवः पूषा दत्तश्च यक्षधीशो निशासनः ॥ शोषणयिश्चोरे गोहिर्मुखो मेघाट एव च ॥ सोमसर्पो दित्यदिती द्वात्रिंशदमराः स्मृताः ॥ अथैव नय
 वत्सश्च जंगमस्तनधेव च ॥ मध्येन वपदे वृक्षान्तस्था कूरसमीपगाः ॥ प्राच्यामतीरिता देवपरितो वल्लभाः स्मृताः ॥ अर्यमा सवित्तचैव विवस्वा न्विषु धाधिपः ॥
 मित्रो यराजयक्षान्क्वथा पृथ्वीधरः क्रमात् ॥ आपवत्सो ह्यमः पंचवत् पारिं शसुरो जमाः ॥ तात्वेव स्थाननामानि पुस्तकासहितान् क्रमेण ॥ गतज्ञो वास्तुम
 त्रेण गच्छेत् पूषाश्च नादिभिः ॥ ब्रह्मविणा च ये द्वापि अथ वास्तुस्वनामभिः ॥ भुक्तवत्सु पुणं द्वा तत्पदी पफलेः सह ॥ अथैव र्क्षिते नैवे मैवाग्नेः सह समर्चयेत् ॥
 तां वृत्तं सततो द्वा देवेभ्यश्च पृथक् पृथक् ॥ दत्वा पुण्यां जलिकं तपार्थं ये द्वा सक्तपूरुषा ॥ वास्तुपूषनामस्थौ स्तुभूश्यातिरप्रभो ॥ मृदु हं धनं धाम्नादि
 समृद्धं कुरु पर्वदा ॥ इति प्रार्थ्य ततो द्वा दक्षिणामर्चुं कायस ॥ विप्रभ्यो भोजनं दत्त्वा स्युं जीतवंधुभिः ॥ सर्वैः कुरुते सम्यक् वास्तु पूजां प्रयत्नतः ॥
 आरोग्यं पुत्रपौत्रादि धनं धान्यं तत्रैव नरः ॥ वास्तुपूजां यद्वा तु प्रविद्धा नवमंदिरा ॥ तेषां त्राना विधानं कृत्वा न उच्यते सर्वसिद्धयः ॥ इति वशिष्ठसंहितायां
 वास्तुशांतिः ॥ ॥ नारायणाय ॥ पंचांगे सप्तमिमात्रपुके पूर्वदिने स्ववास्तुपूजा माहः ॥ विधाय पूर्वदिवसे वास्तुपूजां वति क्रियामिति ॥ ४८६ ॥

अथ गुरुप्रकरणप्रवेशोपसंहारं स च यन्प्रवेशोत्तरकालीनकर्तव्यं विधिउपजात्याह ॥ एवमिति ॥ एवं प्रागुक्तप्रकारेणाविशिते अक्षानशोभनं
गुणयुते स्थिराश्यादिके राजावितानपुष्पश्रुतिघोषयुक्तं विज्ञानवस्त्रं मण्डपाः ॥ पुष्पाणि स्वस्वकालानुजानिमाज्ञादीनि ॥ श्रुतिघोषवेदध्वनिः
॥ ते पुनरुपलक्षणात्वात् नोरणाप्रनेकमंगलवस्तुसहितमेजादृशस्वगुरुस्वसन्ताकं गुरुं प्रविश्य यश्चारी शिल्पज्ञानगुरुहस्थापकानुरूपं
चतुष्पादिनंदेवज्ञानजोतिर्विदः विधिज्ञानवास्तूपूजाभूतवाति गुरुप्रवेशविधिज्ञानपुराहिताप्रभृतीन् योरावनागारिकान् यैडितदिनावाय
धृष्टपरांश्च भूमिहिरण्यवस्त्रैश्च शश्वत्सु सैः समं सत्तु उपलक्षणात् तत्र अस्मादिभिर्विश्रुयेत् पूजयेत् ॥ अत्र विद्वेषमाह ॥ वसिष्ठः ॥ यदा त्वं
पूजारहितं त्वदनेव सित्वनाह्वनं गुरुं विद्वत् ॥ कण्ठहिनं न विद्वोऽनस्तस्य सर्वपिमा लभेव तत्स्थानं ॥ तस्मात्सकपाटं उपरिष्ठा भिन्नं कृतवात्तपूजां कुरुते
हि मेव भूतं गुरुं प्रविशेत् ॥ प्रवेशोत्तरे विधिमाह ॥ श्रीधरः ॥ जनेन यो विप्रसुहृत्पुण्यः शिल्पज्ञानगुरुहविदश्च संगिनः ॥ धनैश्चरत्नैः पशुभिः

एवं सुखेन स्वगुरुं प्रविश्य विज्ञानपुष्पश्रुतिघोषयुक्तं ॥ शिल्पज्ञानदेवज्ञानविधिज्ञानपौराजार्चयेद्भूमिहिरण्यवस्त्रैः ॥
॥ ४६० ॥ आसीदुर्मपुरे षडंगिनिगमाधेनृद्विजैर्मणिते ज्योतिर्वित्तिलकः करणीद्रविते भाष्यकृतातिश्रमः ॥ तत्र
ज्ञातकसंहितागणितकृत्मान्यामहाभूजं तर्कात्तद्वृत्तिवेदवाक्यवित्तसद्गुडिः सचिंतामनिः ॥ ४६१ ॥ ॥

समर्चयेत्सततश्च दिनासुरवासिनस्तथा इति ॥ ४६० ॥ ॥ अथ ग्रंथसमाप्तेऽपि तामहवर्णशांशाईलविक्रिदिनेनाह ॥ आसीदुति ॥ ॥ धर्मपुरे
नर्मदातीरग्रामविशेषे सप्रसिद्धश्चिन्तामणिमाली ॥ किं न ते धर्मपुरे ॥ षडंगानि शिष्यादीनि तानि विद्वन्नेयस्य एतादृशोऽपि निगमो वेदस्तद
व्योनारो ये हि ज्ञातवास्तुणादयस्तैर्मणिते ॥ कीदृशं चिन्तामनिः ॥ ज्योतिर्वित्तुल्लोकवत्तिलकज्योतिर्वित्तुल्लोकः ॥ पुनः कीदृशः फणीद्रविते भाष्यकृतातिश्रमः ॥ पुनः कीदृशः ॥ तन्ने ज्ञातकसंहितागणितकृत्मानि स्वलहृदादिभेदेनानेव विधानि ज्ञानकर्तृजनिक
शास्त्राणि संहिताः संहिताशास्त्राणि ॥ गणितानि गणितशास्त्राणि करोति तादृशः ॥ महाभूजं महाराजानां मान्यः पूज्यः ॥ पुनः कीदृशः ॥ तर्कात्तद्वृत्ति
वृत्तिवेदवाक्यवित्तसद्गुडिः ॥ तर्कान्यायशास्त्रं ॥ असंस्कृतिअलंकारशास्त्रं ॥ वेदवाक्यवेदवाक्यविचारप्रतिपादकाग्रंथोमीमांसा
शास्त्रं तेषु वित्तसंतीवित्तसंयुक्तवुद्धिर्यस्यासुः ॥ ४६१ ॥ ॥ श्रीवासुदेवशरणाशरणा ॥ ॥ राधाकृष्ण ॥

अथ क्रमप्राप्ततातवर्णनं शास्त्रविहीनं नृणां ज्योतिरिति ॥ न त्सूनुस्तस्य चित्तामणिं देवज्ञस्य सूनः पुत्रोऽनन्त इति नाम्ना प्रथां ख्यातिमधि-
गतः प्राप्तः आसीत् ॥ कीदृशः ॥ ज्योतिर्विह्वलमन्दितां चिकमलः ज्योतिर्विह्वलमन्दितां चिकमलः ज्योतिर्विह्वलमन्दितां चिकमलः ॥ पुनः कीदृशः ॥ भूमं इति ॥
स्कर इव अथापनद्वारा प्रकासक इत्यर्थः ॥ पुनः कीदृशः ॥ कृती कुशलः ॥ ग्रंथकरात्समर्थ इति विशेषः ॥ ग्रंथकर्तृत्वमेवात्राहुर्न प्रकाशयति ॥
योरंम्यामिति ॥ यः रंम्यां जनिपदुर्तिं जातकपदुर्तिं दुष्टाशयध्वंसिनीं दुष्टाजन्मपदुर्तिमार्गसंप्रदायानभिज्ञात्तेषां अभिप्रायं आशयं ध्वंसय-
ति इति दुष्टाशयध्वंसिनीतां समकरोत् ॥ तथा उन्नमे वृक्षपक्षार्यपक्षपुतिपादे के कामधेनुगणिते ग्रंथविशेषे टीकां च सतां प्रीतयेऽकार्ष-
त् ॥ कृतवानिति अन्वर्थः ॥ ४६२ ॥ अथ स्वेनामकथनपूर्वकं ग्रंथसमाप्तिपृथ्वीद्वन्द्वसाह ॥ तदात्मज इति ॥ तस्यानन्तदेवज्ञस्यात्मजो

ज्योतिर्विह्वलमन्दितां चिकमलं त्सूनुस्तस्य चित्तामणिं देवज्ञस्य सूनः पुत्रोऽनन्त इति प्रथममधिगतो भूमण्डलाहस्करः ॥ योरंम्यां जनिपदुः-
तिं समकरोत् दुष्टाशयध्वंसिनीं टीकां चोत्तमकामधेनुगणितेऽकार्षत् सतां प्रीतये ॥ ४६२ ॥ तदात्मज उदारधीर्ध-
नुधनीलकराजुजोगोशपदपंकजहृदि निधाय रामाभिधः ॥ गिरिशनगरे वरेभुजभुजेषु च द्रुमैर्नैः के विनिरमा-
दिमं खलु मुहूर्तचिन्तामणिं ॥ ४६३ ॥ ॥ इति देवज्ञरामविरचितायां मुहूर्तचिन्तामणिगृहप्रवेशप्रकरणं संपूर्णम् ॥ ॥

रामाभिधो गिरिशनगरे वारानस्यां मुहूर्तचिन्तामणिनामधेयं ग्रंथं भुजभुजेषु च द्रुमैर्नैः के विनिरमादिमं खलु मुहूर्तचिन्तामणिं ॥ ४६३ ॥ ॥ इति श्रीदेवज्ञानन्तदेवज्ञश्रीरामविरचितायां स्वकृतमुहूर्तचिन्तामणिटीकायां प्र-
मीताक्षरायां गृहप्रवेशप्रकरणं समाप्तिमगमत् ॥ ४६३ ॥ ॥ समाप्तश्चायं ग्रंथः ॥ शुभम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

जिनदिग्गतनेपाले मासि शुभे तिथौ ॥ चित्तामणिं विख्याता मुहूर्तग्रेण ग्रंथकं ॥ नरूपराज्यनगरे विप्रो शशिधरो-
तिविरत् ॥ ॥ यादृसंपुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ भद्रपद-
कटिप्रावावदुमुखिरक्षोमुखं ॥ कस्तेन लिखितं ग्रंथं यत्नेन परिपालयः ॥ २ ॥ श्रीशारदासुप्रीतावरदाभवतु ॥ शुभम् ॥

জাৰ্ম সৰুকাথি
1.585
ARCHIVES